

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Identita reemigrantů z Rumunska

Lenka Štecová

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Identita reemigrantů z Rumunska

Lenka Štecová

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Jakoubková Budilová, Ph. D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Na tomto místě bych tímto chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lence Jakoubkové Budilové, Ph. D. nejen za rady a informace, které mi poskytla v průběhu psaní této práce, ale také za vstřícný přístup a příjemnou komunikaci.

Dále bych ráda poděkovala celé své rodině za trpělivost a oporu, kterou mi byly po celý čas při psaní této práce. Zvláště bych chtěla poděkovat svým rodičům a sestře, bez jejichž podpory, bych se ke psaní této práce nedostala. Dík také patří mým informátorům, za informace a paměti, které mi poskytli a bez nichž by tato práce nebyla realizovaná.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	OBLAST ZÁJMU.....	3
2.1	Satu Mare	3
2.2	Pohraničí.....	3
2.3	Reemigrace.....	4
3	IDENTITA	6
3.1	Kultura	6
3.2	Tradice	9
3.3	Etnicita	10
3.4	Identita	11
3.5	Kolektivní identita	13
4	HISTORIE REEMIGRACE.....	14
5	TRADICE, SVÁTKY A STRAVA V ŽIVOTĚ REEMIGRANTA..	18
5.1	Náboženství.....	18
5.2	Pravoslavné křesťanství	19
5.3	Tradice, svátky a strava	20
5.3.1	Pravoslavný kalendář, pohyblivé a nepohyblivé svátky	20
5.3.2	Posty.....	21
5.3.2.1	Jednodenní posty.....	21
5.3.2.2	Vícedenní posty	22
5.3.3	Pravoslavné svátky během roku.....	22

5.3.4	Vánoce „Narození Páně“	24
5.3.5	Pravoslavné Velikonoce	27
5.3.5.1	Tradiční Velikonoční pokrmy a zvyky	29
5.3.6	Strava	30
6	METODOLOGIE	31
7	ŽIVOT PŘED A PO REEMIGRACI	33
7.1	Život před reemigrací	33
7.2	Průběh přesunu	34
7.3	Život po reemigraci	35
7.4	Pravoslavné svátky v Československu	37
8	ZÁVĚR	39
9	RESUMÉ	40
10	PRAMENY A LITERATURA.....	41
10.1	Internetové zdroje	45
11	PŘÍLOHY.....	46
11.1	Příloha č. 1. Přepis rozhovoru Juraj K.	46
11.2	Příloha č. 2. Přepis rozhovoru Marie V.	51
11.3	Příloha č. 3. Mapy a grafy	54
11.4	Příloha č. 4.	56

1 ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala Identitu reemigrantů z Rumunska po druhé světové válce. Toto téma jsem si vybrala z důvodu toho, že část mých předků jsou reemigranti z Rumunska, konkrétně z oblasti Satu Mare, tudíž je mi tato problematika velmi blízká. Výzkum jsem prováděla s reemigranty, kteří bydlí nebo bydleli ve vesnici Obora na západě Čech u hranic s Německem. Tato oblast je osídlena obyvatelstvem ukrajinského původu, které reemigrovalo z města Tarna Mare v oblasti (župy) Satu Mare v Rumunsku. Proč se toto obyvatelstvo považovalo za reemigranty, kteří se chtěli vrátit do České republiky? To je jedna z otázek na kterou se budu snažit odpovědět.

Tato práce se hlavně zaměřuje na problematiku identity reemigrantů a na to jak se jejich identita spojená s rumunskou stravou, tradicemi a svátky, vyvíjela po příchodu do České republiky. Jak snadno se začlenili do české společnosti? Jaký vliv měl na formování jejich identity kontakt s českými obyvateli? Změnily se nějak jejich tradice, svátky nebo strava v kontaktu s jinou kulturou? Tato poslední otázka bude hlavním předmětem této práce. Skrze jejich pravoslavné křesťanství a s ním spojené obřady se budu snažit přiblížit jejich formování identity po příchodu do pohraničí. To jak se formovala jejich identita, jsem zkoumala pomocí provedených rozhovorů s reemigranty. Více o uskutečnění mého výzkumu je v kapitole metodologie.

Práce je rozdělena do několika kapitol a následně do podkapitol. V první kapitole se budu věnovat oblasti severu Rumunska a oblastí, které obývali ukrajinští reemigranti. Dále se budu věnovat pojmu reemigrace. Také si v této části vysvětlíme, proč se ukrajinští obyvatelé

z oblasti Satu Mare považovali za reemigranty. A jelikož je tato práce zaměřená na reemigraci do západočeského pohraničí, také se budu v této části věnovat pojmu pohraničí.

Ve druhé kapitole se budu věnovat problému identity, jak se identita formuje, co má vliv na formování identity a jaké druhy identity rozeznáváme. Ale před tím než se budu snažit vysvětlit tuto problematiku, budu se věnovat pojmům, které jsou s pojmem identita velice spjaté a jsou také důležité pro její pochopení. Jsou to pojmy jako například kultura, tradice nebo etnicita.

Třetí kapitola je zaměřená na historii reemigrace po 2. světové válce a na okolnosti, které jí předcházely. V této části budu čerpat hlavně z literatury, která se reemigrace týká a to od autorů jako je Iva Heroldová, František Čapka, Lubomír Slezák a Jaroslav Vaculík. Tito autoři se právě této problematice osídlení pohraničí velmi podrobně věnovali.

Ve čtvrté kapitole se budu věnovat pravoslavnému náboženství. Tato část práce bude také věnována pravoslavným svátkům, tradicím a rumunské stravě během slavení pravoslavných svátků.

Pátá kapitola je věnována metodologii samotného výzkumu, tomu jak výzkum probíhal, jaký typ rozhovorů jsem použila a jak jsem došla k informacím potřebným pro tuto bakalářskou práci.

Šestá kapitola bude věnována životu reemigrantů před reemigrací, jak se těmito lidem žilo v Rumunsku a také tomu jaké důvody měli k reemigraci. Dále se budu věnovat tomu, jak samotný přesun do Československa probíhal z pohledu reemigranta. Dalším tématem této části bude život po příchodu do pohraničí. Také se v této části vrátím k pravoslavným svátkům a k tomu jestli a jak se tyto tradice a zvyklosti proměnily po příchodu do naší republiky. Měla česká kultura vliv na tu rumunskou? Slavili reemigranti i po příchodu do Československa pravoslavné Vánoce? Udrželi si svou rumunskou identitu? Na tyto otázky

budu v této části hledat odpověď. V této části budu hlavně čerpat z osobních zkušeností mých informátorů.

V sedmé kapitole neboli v závěru shrnu informace a svůj výzkum, a interpretuji výsledky, ke kterým jsem v průběhu zpracování své bakalářské práce došla.

2 OBLAST ZÁJMU

2.1 Satu Mare

Satu Mare je rumunské město, které leží na severozápadě země. Je to správní město stejnojmenné žumpy. Tato oblast leží 18 km od ukrajinských hranic. Touto oblastí protéká řeka Szamos. Je to kulturní i průmyslové centrum severozápadního Rumunska. Satu Mare je součástí Rumunska až od roku 1918.

2.2 Pohraničí

Pohraničí nebo také pohraniční oblast, je území, které se nachází podél celého obvodu nebo blíže státních hranic. Oblast pohraničí nezahrnuje území sousedního státu. Geograf Peter Haggett nepřímo definuje příhraniční region tvrzením, že „*každá hranice vytváří kolem sebe zónu tlaku*“, s tím, že se tato zóna tlaku vzdáleností od hranic zeslabuje.¹ Pohraničí je rozsáhlé území, které je geograficky, demograficky, hospodářsky a etnicky velice diferencované.

Pohraničím se u nás po 2. světové válce označovalo území Československé republiky, na němž do svého odsunu v roce 1946 žilo německé obyvatelstvo. Toto území bylo geograficky, demograficky,

¹ HAGGETT, Peter. Geography and Modern Synthesis, Harper International Edition, London 1975. IN: Vít Dočkal: Vybrané problémy ze studia přeshraničních struktur v EU [online]. Global Politics: časopis pro politiku a mezinárodní vztahy [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/preshranicni-struktury-eu>

hospodářsky, etnicky a etnograficky značně diferencované.² Pohraničí českých zemí je spíše pojmem historickým než geografickým, z toho důvodu, že se toto území překrývalo s pojetím Sudet.³

Sudety od počátku 20. Století obývali tzv. sudetští Němci. Toto pojmenování bylo vytvořeno pro německé obyvatelstvo, které bylo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku již od 13. století.⁴ Němečtí obyvatelé obývali české pohraničí až do konce války, jejich vysídlení probíhalo tedy po roce 1945. Po skončení 2. světové války docházelo k neorganizovaným odsunům německého obyvatelstva, takzvaným „divokým odsunům“, kdy tyto odsuny byly spojovány mnohdy i s násilím. Důležitá byla Postupimská konference, která se konala v létě roku 1945.⁵ Na konferenci se podepsala dohoda, ve které se definitivně rozhodlo o legálním odsunu německého obyvatelstva z Československé republiky.

2.3 Reemigrace

Tento pojem označuje návrat emigranta, případně jeho potomků, do země, z níž odešel.⁶ Hlavní příčinou reemigrace, mohou být hospodářské nebo politické důvody. Hlavní příčinou reemigrace balkánských, to znamená rumunských, jugoslávských a bulharských Čechů byly především hospodářské důvody a snaha o zlepšení jejich ekonomického postavení. To znamená, že reemigranti se vraceli ze státu, kde byla v té době těžká politická nebo ekonomická situace. Většinou to byly státy po válce, které byly poraženy a dostaly se pod komunistický vliv. I když tento problém splňovala i Československá republika, v tomto

² HEROLDOVÁ, Iva. Národopisná problematika novoosídleneckého pohraničí. In: *Český lid*, ročník 69/1982, 42 - 46. [online]. [cit. 25. 1. 2019]. Dostupné z:

<http://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:d07a9b73-4611-11e1-1418-001143e3f55c?page=uuid:d07a9bab-4611-11e1-1418-001143e3f55c>

³ ČAPKA, František, SLEZÁK, Lubomír a VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí Českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. ISBN 80-7204-419-2. S. 9.

⁴ ČAPKA, SLEZÁK, VACULÍK. S. 10.

⁵ CHURAŇ, Milan. *Postupim a Československo. Mýtus a skutečnost*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. ISBN 80-7277-062-4. S. 6.

⁶ Reemigrace. [online]. Slovník cizích slov, ©2005 – 2019. [cit. 28. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/reemigrace.html>

případě se reemigranti vraceli díky meziválečným dohodám a díky tomu, že tito reemigranti byli bráni za součást českého „národa“, který se vrací zpět do své země. Více v následujícím odstavci.

V předchozí kapitole jsme se věnovali odsunu německého obyvatelstva, nyní si v této části řekneme něco o reemigraci a osídlení západočeského pohraničí. O novém osídlení českého pohraničí českým a slovenským obyvatelstvem se uvažovalo za druhé světové války z iniciativy domácího i zahraničního odboje. Československá vláda si vyhrazovala právo, kdo obdrží po příchodu do republiky československé státní občanství a kdo bude muset republiku opustit. Dále byla potřeba nahradit odsunutě německé obyvatelstvo v oblasti zemědělství, obchodu a v pohraničních závodech slovenským obyvatelstvem z vnitrozemí.⁷

V západočeském pohraničí, konkrétně v oblasti Tachovska se jednalo hlavně o reemigranty z Rumunska. Obec Obora je osídlena obyvatelstvem z Rumunska, které je ukrajinského původu. Tito lidé reemigrovali z obce Tarna Mare, která leží v okrese Satu Mare. Přítomnost těchto Ukrajinců (Rusínů) v transportu reemigrantů slovenského původu se dá vysvětlit jejich nejasným povědomím vlastní etnické příslušnosti.⁸ Proč se tito reemigranti považovali nebo byli považováni za reemigranti slovenského původu? Bylo to z toho důvodu, že Podkarpatská Rus s oblastí Tarna Mare patřila nějakou dobu pod Československo. Během reemigrace byli tito lidé zapsáni jako příslušníci slovenské národnosti, aby se mohli dostat do Československa. Tito reemigranti přišli z odlišného prostředí (jiné klimatické a přírodní podmínky) a s odlišným jazykem. Podle vyprávění jedné informátorky se u nich doma po příchodu do pohraničí mluvilo stále ukrajinsky, až děti se naučili česky, díky tomu, že chodily do škol, kde byly i české děti.⁹

⁷ ČAPKA, SLEZÁK, VACULÍK. S. 23 – 24.

⁸ PETRÁŠOVÁ, Markéta. *Společenský život Ukrajinců – Rusínů na Tachovsku*. In: Sborník okresního muzea v Tachově. 1981/14. S. 23.

⁹ Příloha č. 2.

Rusíni žijí dnes převážně v Podkarpatské Rusi, která je součástí Ukrajiny. Podkarpatská Rus byla v letech 1918 – 1946 součástí Československé republiky. Připojení Podkarpatské Rusi k Československu bylo potvrzeno smlouvou mezi dohodovými mocnostmi a Československem v září roku 1919. V této smlouvě se Československo zavázalo, že umožní Rusínům širokou autonomii.¹⁰ Podkarpatská Rus byla součástí Československa do roku 1939. Během druhé světové války byla součástí Maďarska, po válce součástí SSSR, po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 se stala součástí Ukrajinské republiky.

Součástí Podkarpatské Rusi byl i sever Rumunska, tedy oblast Satu Mare (Tarna Mare) a to až do změny hranic, kdy tato oblast připadla Rumunskému království. I když tato oblast byla součástí Československa jen krátkou dobu, její obyvatelé měli možnost dostat se do Československa, ale za jistých podmínek, které budou rozebrány v další části této práce.

3 IDENTITA

3.1 Kultura

„Lidé si začínají uvědomovat svou kulturu, když stojí na jejích hranicích, když se setkají s jinými kulturami, když pochopí, že některé věci jdou dělat i jinak, když začnou vnímat rozpory ve své vlastní kultuře.“

*Anthony P. Cohen*¹¹

Clifford Geertz ve své knize Interpretace kultur píše, že: *„pojem kultura neoznačuje rozmanité předměty, ani pokud vím, nemá žádnou neobvyklou dvojznačnost: označuje historicky předávaný vzorec významů obsažených v symbolech, systém zděděných pojetí vyjádřených*

¹⁰ RYCHLÍK, Jan a RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1919 – 1946*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-556-0. S. 49.

¹¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. S. 315

v symbolické formě prostředky, kterými lidé komunikují, zachovávají a rozvíjejí svou znalost života a postoj k němu.“¹² Podle něj je tedy kultura sít' významů nebo systému, v níž člověk žije, přijímá tyto významy od společnosti a dál je předává svým potomkům. Kultura se vztahuje k získaným, kognitivním a symbolickým aspektům lidské existence.¹³

Britský antropolog Edward Burnett Tylor chápal kulturu jako systém všeho toho, co si člověk osvojuje jako člen určité společnosti, například jazyk, vědění, náboženství, umění, právo, morálku nebo zvyky. Právě v tomto významu dnes pojem kultury užívá sociální a kulturní antropologie a i sociologie.¹⁴

Podle sociologického slovníku je kultura souhrnem životních forem, hodnotových představ a životních podmínek obyvatel na časově a prostorově omezeném úseku.¹⁵ Tyto sdílené hodnoty, jako jsou například způsoby chování, vytvářejí společenskou formu lidského jednání a tím přispívají s k lepší komunikaci mezi lidmi ve společnosti.

Tím, že je lidský jedinec v kontaktu s druhými lidmi a reaguje na své okolí, se vytváří jeho kulturní identita, tedy souhrn všech kulturních vlastností. Člověk je součástí mnoha skupin, které ho ovlivňují a zároveň formují jeho kulturu a zároveň kulturu skupin. Kulturu tedy můžeme chápat jako soubor artefaktů, které vznikají v důsledku činností, jednání (to znamená normy a hodnoty, které daná skupina zastává a také naučené vzorce chování) a názorů (ideje, postoje, ale i jazyk) skupin, které jsou sdílené a předávané mezi jednotlivými členy dané skupiny. To znamená, že lidská bytost se musí plně socializovat do společnosti, aby byla členem dané kultury.

¹² GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-89-3. S. 105.

¹³ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. S. 14

¹⁴ LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník I*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5. S. 547.

¹⁵ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-269-3. S. 136.

V dnešním světě a jak tomu bylo ostatně i v minulosti, může docházet k setkávání různých kultur a tím i ke konfliktům nebo napětí ve společnosti. Zájmem této bakalářské práce jsou reemigranti z Rumunska a i oni přišli z jiné kultury a museli se začlenit do té odlišné. V tomto případě můžeme mluvit o takzvané integraci, což znamená, že dochází k přejímání kulturních prvků od většinové společnosti, ale také dochází k zachování si své původní kultury.

V užším slova smyslu je kultura chápána jako soubor lidských činností, do kterých patří divadlo, literatura, umění nebo hudba, jsou to aktivity, které člověka rozvíjí. Také tuto definici kultury můžeme znát jako takzvanou lidovou kulturu. Václav Frolec ve své knize *Prostá krása* píše, že: *„Lidová kultura, ... zahrnuje širokou škálu projevů hmotného, sociálního a duchovního života lidu: nejrůznější druhy zaměstnání a obživy, stavitelství a bydlení, odívání, stravu, způsob přepravy, výtvarné projevy, příbuzenské a sousedské vztahy i s nimi spojené instituce, obyčejovou tradici a obřadní kulturu, vědění a víru, slovesné, hudební, dramatické a taneční umění. ... Projevy, které tvoří lidovou kulturu, jsou mezi sebou organicky propojeny, tvoří ucelený systém.“*¹⁶

Podle Ottovy encyklopedie je lidová kultura souhrnným označením pro kulturu obyvatel měst i vesnicí. Její součástí je lidová slovesnost, píseň, tanec a jiné.¹⁷ Lidová kultura je součástí kulturního dědictví, které je zdrojem kulturní rozmanitosti. *„Tradiční lidová kultura, na rozdíl od kultury klasické, není věcí užších společenských elit, ale i přes svůj třebaš regionální charakter zahrnuje širší společenství, které přes svou různorodost vystupuje jako organicky se formující celek.“*¹⁸

¹⁶ FROLEC, Václav. *Prostá krása*. Praha: Vyšehrad, 1984. S. 5.

¹⁷ Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích A – L. *Lidová kultura*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-900-9. S. 709.

¹⁸ JANÁT, Bohumír. *Křesťanství a pohanství – dvě duše tradiční lidové kultury*. Pp. 72 – 78 in. *Etika a tradiční lidová kultura: 14. Strážnické sympozium*, 5. – 6. Května 1998: sborník příspěvků [online]. Ústav lidové kultury ve Strážnici [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné z: http://www.nulk.cz/wp-content/uploads/2018/03/Etika_a_TLK.pdf

Kultura má různé charakteristiky, v této části si jich pár uvedeme. Nositelem kultury jsou všechny lidské bytosti, to znamená, že není žádný člověk mimo kulturu. Kultura je také plurální, protože v různých společnostech je sdílená jiný kultura, to znamená, že neexistuje jednotná lidská kultura. Kultura je negenetická, tudíž není vrozená, ale je naučitelná a je předávána členy společnosti z generace na generaci. Další charakteristika kultury můžu uvést, to že kultura je sdílená, to znamená, že představuje něco, čemu shodně rozumí členové určité společnosti. Kultura je kolektivní, spojuje danou společnost a odlišuje ji od jiných společností.

3.2 Tradice

V sociologii znamená pojem tradice vzorce myšlení a jednání, které předávají z generace na generaci, kulturu předků. Například ve formě znalostí, zkušeností, postojů, zvyků, obyčejů nebo náboženství.¹⁹ To znamená předávání obyčejů či mravů v rámci kultury. Samotný proces předávání se může označovat jak tradování.

V obecném slova smyslu je tradice souhrn myšlenek, duchovních a uměleckých vědomostí, dovedností, postojů, jednání a mravů, které jsou předávány z generace na generaci. Tímto se udržují, šíří a prohlubují. Tradice je součástí kultury, náboženství, ale i výchovy. Funkce tradice může být orientace v kolektivním jednání. Také plní funkci symbolickou, to znamená, že zpřítomňuje hodnoty, které jsou v dané kultuře či subkultuře považovány za významné a mění se ve zvyky, obyčeje, mravy.²⁰ Tradice můžeme označit za dědictví právě z důvodu, že dochází k předávání z generace na generaci.

¹⁹ Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M – Ž. *Tradice*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-901-6. S. 527.

²⁰ Tradice. [online]. Sociologická encyklopedie, ©2019. Poslední změna 11. 12. 2017 v 18:03. [cit. 29. 1. 2019]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Tradice>

3.3 Etnicita

Etnicita může být fluidním aspektem sociálního života a může mít mnohoznačný aspekt. Do značné míry mohou samotní aktéři manipulovat se svou etnicitou. Etnicita může v různých sociálních situacích nabývat různých významů a často záleží na samotných účastnících, jakou hodnotu jim dají.²¹ Etnicita se týká vztahů mezi jednotlivými skupinami, kdy dochází k tomu, že členové těch skupin považují členy jiných skupin za kulturně odlišné. Thomas Hylland Eriksen ve své knize Sociální a kulturní antropologie píše, že: „*nejzákladnějším aspektem etnicity je identita a pocit sounáležitosti.*“²²

Anthony Giddens ve své knize Sociologie píše, že etnicita označuje kulturní praktiky a názory určité skupiny lidí a tím se odlišují od ostatních.²³ Odlišnosti mohou být také v oblasti jazyka, dějin, původu nebo náboženství. V dnešní době jsou mnohé společnosti pluralitní, to znamená, že se v nich vyskytuje více etnických skupin, které spolu vytváří jeden celek, ale i přes to se od sebe odlišují. Tato definice bývá někdy kritizována z důvodu své obecnosti, která se těžko odlišuje od pojmu kultura. Pokud se příslušníci určité skupiny liší svou etnicitou, znamená to, že se neliší od příslušníků většiny svými fyzickými znaky, ale spíše svými normami, hodnotami, chováním a jazykem.²⁴

Etnicita je víceznačný pojem, který označuje soubor charakteristik, které vyjadřují příslušnost jednice k etniku nebo etnické skupině, kteří se od jiných odlišují v oblasti jazyka, náboženství, tradic nebo kultury.

Thomas H. Eriksen definuje etnicitu jako: „*aspekt sociálního vztahu mezi osobami, které se pokládají za zásadně odlišné od členů ostatních*“

²¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. S. 65.

²² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. S. 316 - 322.

²³ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 807203-124-4. S. 228.

²⁴ JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-644-5. S. 100.

*skupin, jejichž existenci si uvědomují a s nimiž vstupují do kontaktu.“*²⁵ Můžeme ji také definovat jako sociální identitu, která je založená na kontrastu ke konkrétním druhým a která je vymezená metaforickým či fiktivním příbuzenstvím.²⁶ Jak už jsem zmínila, etnicita souvisí s rozdíly mezi jednotlivými skupinami, tyto rozdíly jsou velmi variabilní a můžeme sem zařadit mimo jazyka, náboženství a kultury, také vzhled nebo způsob stravování.

3.4 Identita

„Lidé v různých částech světa ještě pořád vydávají různé zvuky, ale dnes už všichni říkají více méně stejné věci.“

*Ernest Gellner*²⁷

Pojem identita je velice obecný pojem, který nabývá více významů a je zejména používán v sociální a kulturní antropologii, sociologii nebo také v sociální geografii. Pojem identita představuje určitý a jedinečný způsob existování já. Uskutečňuje se ve styku s druhými individualitami a společenstvím. Je to, to co děláme nebo vytváříme.²⁸

Na formování identity má vliv mnoho faktorů, například biologie, věk, generační příslušnost, rasa, rodina, příbuzenství nebo sociální vrstva. Identita je produktem sociálních struktur a jedinec si ji vytváří buď aktivně, díky tomu jak jedná a jak se chová ve společnosti, anebo pasivně a to svým narozením do určité společnosti. To znamená, že identita je tvořená vrozenými (pohlaví, rasa, věk...) i naučenými (náboženství, politická příslušnost...) charakteristikami. Identita je pak výsledkem osobního vývoje.

²⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. S. 37.

²⁶ Tamtéž. S.37.

²⁷ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. S. 331.

²⁸ OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filosofických pojmů současnosti*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1266-4. S. 80.

Identita tedy představuje to, kým nebo čím jsme, ať už jako individuum nebo jako člen nějaké společnosti. Můžeme ji sledovat jako proces sebepoznávání a konstrukce. Nebo jako obsah nás, tedy naše osobní charakteristiky, které si uvědomujeme a kterými se jedinec odlišuje od ostatních. Pomocí identity se identifikujeme se svými sociálními rolmi a vytváří se příslušnost k různým sociálním skupinám. Jedinec má tolik „já“ kolik sociálních rolí má.

Ve všeobecné encyklopedii *Universum* znamená identita dvojí: „a) *totožnost jedince v průběhu vývoje („jsem stále týž, i když se měním“); vědomí totožnosti tvoří složku vědomí -> já; b) identitu ve smyslu být identický či autentický, tj. být sám sebou ve svých vnějších projevech (chování) ...identita je chápána jako určité pojetí sebe sama...“²⁹ Identita je pocit odlišnosti, svébytnosti a jedinečnosti jedince od druhých a ztráta identity může vést i k psychickým problémům.*

Eriksen ve své knize *Antropologie multikulturních společností* píše, že: „*Identifikace se děje pouze v procesu etablování podobností s někým a jeho opaku – tedy prostřednictvím etablování rozdílů vůči někomu jinému. Kontrasty jsou tedy klíčovými momenty veškeré identifikace. Bez nich bych já nebyl sám sebou, bez jiných neexistuje pojem my.“³⁰ Identita je relační a situační, to znamená, že identita je proměnlivá v závislosti na tom, ke komu ji vztahujeme.³¹ Jandourek píše, že identita je pocit vlastní totožnosti, zakořeněný uvnitř nás, který je založený na prožívání vlastní komunity. Zahrnuje hodnoty, kterým člověk věří, na pomoci nich zakládá smysl svého života. A kdy dochází k ztotožnění jedince se svými rolmi ve společnosti.³²*

²⁹ UNIVERSUM všeobecná encyklopedie CH – Kn 4. *Identita*. Praha: ODEON, 2000. ISBN 80-207-1066-3. S. 111.

³⁰ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností Rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. S. 68.

³¹ Tamtéž. S. 68.

³² JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-269-3. S. 104.

Identita se obecně rozděluje na kolektivní, neboli sociální a na osobní neboli individuální. Osobní identita znamená sebedefinici nebo sebevnímání, tedy to jaké představy má jedinec sám o sobě. Assmann považuje identitu za záležitost vědomí: *„Jsem osobou pouze v té míře, v nichž sama sebe jakožto osobu znám, a právě tak je skupina lidí kmenem, lidem či národem pouze v té míře, nakolik se v mezích těchto pojmů chápe a zpodobňuje.* ³³

V antropologii vždy mluvíme o sociální identifikaci neboli identitě. Podle Thomase H. Eriksena znamená sociální identita, to k jaké skupině jedinec náleží, s kým se identifikuje. Také záleží na zachování hranice mezi námi a jimi. ³⁴

V případě změny prostředí, dochází i ke změně identity. Díky tomu, že z nového prostředí přicházejí nové podněty, se kterými se jedinec identifikuje a přijme je za vlastní. Pocit identity nám dává pocit bezpečí, protože sami víme, kdo jsem a čím jsem.

3.5 Kolektivní identita

Kolektivní identita znamená určité množství příslušníků relativně velkých uskupení, které vznikly na základě etnických, historických nebo politických znaků. Těmito znaky dochází k odlišení se proti odlišným skupinám. Kolektivní identita, tedy „my“, je pojetí, které o sobě vytváří určitá skupina a s nímž se identifikují příslušníci té skupiny. Toto pojetí chápeme, společenskou příslušnost v rámci určité kultury.

Assmann ve své knize *Kultura a paměť* píše, že kolektivní identita je: *„obraz, který si o sobě vytváří určitá skupina a s nímž se identifikují její příslušníci. Kolektivní identita je otázkou identifikace ze strany*

³³ ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-726-0051-6. S. 12.

³⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. S. 65.

*zúčastněných individuí. Tato identita neexistuje o sobě, nýbrž vždy jen v té míře, v níž se k ní určití jedinci hlásí.*³⁵

Kolektivní identita je sociálně konstruována a vyžaduje se v ní rovnost mezi jednotlivými členy společnosti. Rovnost je důležitá pro vývoj solidarity a vzájemné důvěry. Kolektivní identita může vznikat jako důsledek záměrných či nezáměrných interakcí.³⁶

4 HISTORIE REEMIGRACE

Proč vůbec k reemigraci došlo? Jak už jsem se zmínila výše, po 2. světové válce došlo k odsunu německého obyvatelstva. Z českého pohraničí bylo vysídleno kolem dvou a půl milionů německého obyvatelstva a tak v pohraničí zůstalo kolem 600 000 osob.³⁷ Tím začalo osídlení pohraničí z toho důvodu, aby se navýšil počet obyvatel v pohraničí a zvýšila se tak ekonomická a hospodářská úroveň Československa, jelikož po odchodu německého obyvatelstva odešla i pracovní síla a ta musela být nahrazena. To znamená, že nejprve docházelo k návratu krajanů, které stát potřeboval jako pracovní sílu.³⁸ To ale nebyl jediný podnět k návratu, ze strany zahraničních krajanů byl vyvíjen nátlak na československou vládu, aby se mohli vrátit do země.³⁹ I když se jednalo o reemigranty, kteří se vraceli do jiné země, než ze které odcházeli, i tito lidé chtěli zlepšit nebo si alespoň uchovat své ekonomické a hospodářské postavení. Cílem reemigrace bylo vrátit z ciziny všechny lidi národně uvědomělé a politicky spolehlivé.

Jak už jsem v této práci psala, o návratu československého obyvatelstva se mluvilo už během 2. světové války. Tehdejší vláda

³⁵ ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-726-0051-6. S. 117.

³⁶ EISENSTADT, Samuel Noah, GIESEN, Bernhard. Konstrukce kolektivní identity. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 361 – 374. ISBN 80-86429-20-2. S. 363.

³⁷ RŮŽIČKA, O. Miloš. *Osídlení Tachovska po roce 1945*. In: Sborník okresního muzea v Tachově, 1980/13. S. 7.

³⁸ ČAPKA, SLEZÁK, VACULÍK. S. 161.

³⁹ Tamtéž. S. 159.

československé republiky prohlásila, že se bude snažit vrátit Čechy a Slováky, kteří jsou roztroušeni v zahraničí, zpět do vlasti a dne 31. července 1945 oficiálně vyzvala zahraniční krajanů k návratu a tím jim slíbila zařazení do výrobního procesu. Realizací transferu bylo pověřeno ministerstvu ochrany práce a sociální péče.⁴⁰ Ministerstvo mělo také za úkol vést evidenci a statistiku reemigrantů, dopravit je do Československa, poskytnout jim ubytování a stravu až do doby jejich usazení, také jim zajistit zdravotní a sociální péči a pomoci jim při jejich začleňování do hospodářského života.

Mezi lety 1945 a 1946 probíhaly neorganizované přesuny zahraničních krajanů. Ze začátku byla reemigrace prováděna spolu s repatriací československých státních občanů, kteří byli během války mimo území republiky.⁴¹ Od roku 1946, ale už docházelo k organizovaným přesunům reemigrantů z různých zemí Evropy, trvajících několik let. Československo uzavřelo s příslušnými zeměmi reemigrační dohody, které obsahovaly zvláště ustanovení o technickém provedení reemigrace. Konkrétně s Rumunskem byla dohoda podepsána v červnu roku 1946, členové československé přesídlovací komise navštívili obec Tarna Mare a její osady, kde našli i slovenské obyvatelstvo. Zájemci o přesídlení, kteří byli v minulosti krátkodobě příslušníky Československé republiky, se nechali zapsat ke slovenské národnosti, kvůli splnění podmínek, to znamená příslušnost k české nebo slovenské národnosti, ačkoliv se dříve hlásili k rusínské národnosti⁴². Tito reemigranti se i po přesunu do Československa stále sami považovali za Rusíny. Po provedení transferu reemigrantů následovalo jejich usídlování a to do míst, kde výrazně chybělo obyvatelstvo v důsledku odsunu německého obyvatelstva. Transfery reemigrantů probíhaly do roku 1948,

⁴⁰ ČAPKA. SLEZÁK. VACULÍK. S. 159.

⁴¹ Tamtéž. S. 160.

⁴² VALÁŠKOVÁ, Naďa. Ukrajinské etnická skupina z Rumunska v tachovském okrese. In: *Český lid*, ročník 74/1987, 23 – 31, S. 24. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:d3784b13-4611-11e1-1418-001143e3f55c?page=uuid:d3784b2c-4611-11e1-1418-001143e3f55c>

kdy se do té doby v Československu usídlilo více než 1,7 milionů přistěhovalců.⁴³ Na konci osídlovacích procesů, tedy na přelomu let 1947 a 1948, byl dosažen cíl osídlovací politiky a to ten, že západní část Československé republiky se národnostně, hospodářsky a geograficky spojila se zbytkem českého vnitrozemí.⁴⁴

Na osídlení Tachovska se podíleli například volyňští Češi, slovenští reemigranti z Rumunska, maďarští reemigranti, čeští repatrianti z Polska a ukrajinsko – rusínské skupiny z Rumunska. Tito lidé byli umístění do různých koutů tachovského okresu například do blízkých vesnic v okolí Tachova (Lesná, Milíře, Obora) také do Bezdruzic a jeho okolí (Horní Polžice) nebo do okolí Rozvadova (obec Kateřina).⁴⁵

Ukrajinsko – rusínské skupiny, které osídlovaly Tachovsko, hlavně obec Obora, pochází z kraje Satu Mare z osad Vagaš a Soča, které náleželo k pohraniční obci Tarna Mare a po rozpadu Rakouska-Uherska bylo součástí Podkarpatské Rusi a tím i Československé republiky. Do Československa přijela první skupina asi 500 osob v listopadu roku 1947 a další rodiny přijely v dalších letech. Po absolvování cesty z Rumunska byli přerozděleni v Chebu, odkud byli posláni dál k osídlení vesnic v západním pohraničí tachovského okresu. Vzhledem k velkému množství reemigrantů a k tomu, že už západní pohraničí bylo z velké části osídleno, nebylo možné Ukrajince – Rusíny dát na jedno místo a tak bylo toto obyvatelstvo roztroušeno po západních Čechách.⁴⁶

⁴³ RŮŽIČKA. S. 8.

⁴⁴ SLEZÁK, Lubomír. Pohraničí českých zemí na pokračování (Dosídlování v padesátých letech 20. St.). In: *Acta Oeconomica Pragensia*. Ročník 15, č. 7, 2007. 383 – 394. S. 383. [online]. [cit. 14. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=222.pdf>

⁴⁵ NOSKOVÁ, Helena. *Příspěvek k osídlení Tachovska po roce 1945*. In: Sborník okresního muzea v Tachově. 1980/13. S. 32.

⁴⁶ VALÁŠKOVÁ. S. 23 - 24.

„Nebyly jsme všichni pohromadě. Rodiny nebyly dohromady. Dostali jsme umístěnku do volných bytů a domů. Někdo byl v Kraslicích, v Sokolově, někdo za Plzní. Taky na Pavlově Studenci...“⁴⁷

Největší koncentrace těchto lidí byla v obci Lesná, Obora, Milíře a Výšina. Do sedmdesátých let byla obec Lučina osídlená přesídlenci z Rumunska, ale kvůli budování vodní přehrady, byla tato vesnice zlikvidována a obyvatelstvo se přestěhovalo do okolních vesnic (Milíře, Obora). V osmdesátých letech dvacátého století tvořili Ukrajinci - Rusíni v obci Obora 76 % obyvatel. Tito lidé pracovali v Rumunsku původně jako zemědělci na svých polích a sezóně jako lesní dělníci, ale po příchodu do pohraničí se lesnictví stalo jejich hlavním zdrojem finančních příjmů rodiny. Akulturace a asimilace Ukrajinců – Rusínů souvisí s přibývajícím počtem smíšených sňatků. Markéta Petrášová ve svém článku nemluví o reemigrantech, ale o přesídlencích.⁴⁸

„Sem žádní Češi nepřišli, sem na Oboru ne. Tady nebyli. To až když si někdo někoho vzal. Třeba Jirka (pozn. můj děda), když si vzal tvoji babičku“⁴⁹

Po roce 1947 začal dlouhodobý proces adaptace do nových ekonomických, kulturních, ale také přírodních podmínek. Pro přesídlence byl charakteristický silný pocit sounáležitosti, který byl umocněný četnými příbuzenskými vazbami a jednotnou kulturou.⁵⁰

⁴⁷ Příloha č. 1.

⁴⁸ PETRÁŠOVÁ, Markéta. Rodinné obřady a obyčeje Ukrajinců – Rusínů na Tachovsku. In: *Český lid*. Ročník 68/1981, 214 – 222. S. 214. [Online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:62b16a8a-7717-46e6-8afe-04e656465df8?page=uuid:f310444e-4df3-48c9-a680-8642752b97c8>

⁴⁹ Příloha č. 1.

⁵⁰ VALÁŠKOVÁ. S. 24.

5 TRADICE, SVÁTKY A STRAVA V ŽIVOTĚ REEMIGRANTA

5.1 Náboženství

Jednou z nejstarších definic náboženství je od evolucionisty Edwarda Tylora, která jednoduše říká, že náboženství je víra v nadpřirozené bytosti. Podle Émila Durkheima je náboženství jednotný systém víry a praktik vztahující se k posvátným věcem, který sjednocuje všechny své přívržence v jediném morálním společenství nazývaném církev.⁵¹ Durkheim říká, že náboženství na nejzákladnější úrovni znamená, že společnost uctívá sama sebe.⁵² Emile Durkheim, také říká, že v náboženství se odrážejí představy lidí o společnosti, ve které žijí. Podle Clifforda Geertze je náboženství systém symbolů, které v lidech ustavují silné, pronikavé a dlouhotrvající nálady a motivace tím, že formulují pojmy obecného řádu bytí a obdařují tyto pojmy takovým nádechem skutečnosti, že se tyto nálady a motivace zdají jedinečně realistické.⁵³ Clifford Geertz tedy říká, že se nemáme zaměřovat na sociální funkce náboženství, ale naše pozornost by měla směřovat na to, co náboženství znamená pro lidi.

Náboženství je lidský fenomén, který vznikl historicky a souvisí s kulturním kontextem, v němž se utváří a jehož je spolutvůrcem. Břetislav Horyna ve své knize Úvod do Religionistiky chápe náboženství jako soustavu určitých specifických výpovědí o světě a člověku.⁵⁴ V knize Nástin religionistiky autor píše, že v náboženství jde o vztah člověka k tomu, co má vůči němu roli boha.⁵⁵

⁵¹ DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: Systém totemismu v Austrálii*. Praha: Oikymen, 2002. ISBN 80-7298-056-4. S. 55.

⁵² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. S. 256.

⁵³ GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2000. ISBN 80-85850-89-3. S. 107.

⁵⁴ HORYNA, Břetislav. *Úvod do religionistiky*. Praha: OIKÚMENÉ, 1994. ISBN 80-85241-64-1. S. 9.

⁵⁵ HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky*. Praha: Kalich, 2004. ISBN 80-7017-721-7. S. 19.

Podle Imanuela Kanta je náboženství uvědomění si mravního zákona jakožto příkazu božského. Schleiermacher říká, že náboženství je bezprostřední vědomí o všeobecném bytování všeho konečného v nekonečnu, všeho časového ve věčnosti. Herbert Spencer říká, že náboženství každé doby a každého národa je dost přesným významem pravdy, jak ji tehdy a tam bylo možno lidmi chápat. Podle Karla Marxe je náboženská bída výrazem skutečné bídy, je opiem lidstva.⁵⁶ Z toho vyplývá, že neexistuje jednotná definice pojmu náboženství a že tento pojem je velmi abstraktní.

Náboženství je podle sociologického slovníku souhrnem přesvědčení, postojů, symbolů a praktik založených na ideji posvátného a sjednocujících příslušníků náboženské komunity.⁵⁷ Anthony Giddens ve své knize *Sociologie* píše, že náboženství podle křesťanského modelu je víra ve vyšší bytost, která nám přikazuje, abychom na tomto světě dodržovali určitá mravní pravidla, a slibuje nám posmrtný život. To ale obecně neplatí pro všechna náboženství. Už jenom z toho pohledu, že na světě neexistují jen monoteistická náboženství, teda náboženství, která věří jen v jednoho boha. Všechna náboženství mají společné to, že používají soustavu symbolů, vyvolávají pocit úcty a jsou spojena s kolektivními rituály nebo ceremoniály.⁵⁸

5.2 Pravoslavné křesťanství

Pravoslaví je slovanské označení křesťanských východních církví, jinak nazývané ortodoxní a je jedním ze základních proudů křesťanství. Pravoslavná církev odvozuje svou víru od prvních sedmi koncilů konaných do 8. století.⁵⁹ Neuznává jurisdikci papeže nad celou církví, je to skupina patnácti samostatných, nebo také autokefálních církví, to znamená, že církve jsou samostatné a nemají nad sebou žádnou

⁵⁶ HELLER, MRÁZEK. S. 17-18.

⁵⁷ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0. S. 167.

⁵⁸ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 807203-124-4. S. 414.

⁵⁹ JANDOUREK. S. 193.

nadřazenou autoritu. Pouze Cařihradský patriarcha je čestnou hlavou. Obecné kulturní, jazykové, národnostní a politické danosti zásadním způsobem přispěly k rozdělení křesťanství na západní a východní.

Oproti západní církvi má zájem spíše na pravém uctívání a nikoli pravém učení, častěji pracuje s pojmem tajemství, pěstuje uctívání obrazů svatých, mystické rozjímání. Lidský hřích a spása nejsou chápány jen v morálních kategoriích, ale mají ontologický význam a kosmický dosah. Spasení není jen odpuštění vin, ale zároveň proces změny.⁶⁰

5.3 Tradice, svátky a strava

5.3.1 Pravoslavný kalendář, pohyblivé a nepohyblivé svátky

Už jako malá jsem se divila tomu, proč moji prarodiče z matčiny strany slaví Vánoce a Velikonoce později než my doma a myslela jsem si, že slaví tyto svátky dvakrát. Ale až postupem času jsem se dozvěděla, že tyto svátky slaví v jiné datum, kvůli dodržování jiného kalendáře. Pravoslavní věřící se drží juliánského kalendáře a nepřijali gregoriánský kalendář (podle kterého se řídí katolická církev). Juliánský kalendář je posunut o třináct dní dozadu. Když je u nás podle gregoriánského kalendáře 6. ledna, podle juliánského kalendáře je 24. prosince. To znamená, že i pravoslavní slaví podle svého kalendáře Vánoce také 24. prosince, ale podle katolického gregoriánského kalendáře je už 6. ledna.

Dále se pravoslavné církevní svátky dělí na pohyblivé a nepohyblivé. Pohyblivé svátky jsou každý rok v jiný den. Nepohyblivé svátky jsou ty svátky, které každý rok připadají na stejný den v měsíci. Mezi nejvýznamnější pohyblivé svátky patří Květná neděle, sv. Pascha – světelné vzkříšení Kristovo, Nanebevzetí Páně a svatá Padesátice. Mezi

⁶⁰ Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M – L. Pravoslaví. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-901-6. S. 261.

nejvýznamnější nepohyblivé svátky patří například Obřezání Páně (14. ledna), Zjevení Páně – Bogojaveniije, Obětování Páně, Narození sv. Jana Křtitele, Svati apoštolové Petr a Pavel, Sv. prorok Eliáš nebo Narození Páně (7. Ledna).⁶¹

5.3.2. Posty

Během postů, které se dodržují během několika dní z celého roku nebo před velkými svátky jako jsou Vánoce a Velikonoce, nejde jen o změnu stravovacích návyků. Důležitou složkou je také intenzivní modlitební a duchovní život, svátost pokání a také omezení zábav všeho druhu. Posty mohou mít různou délku, ale také intenzitu. Přísným postem se míní doba, kdy se požívá jen rostlinná strava. Jindy může být vyloučeno maso, jindy vejce a mléčné výrobky nebo ryby. Půst je dobou přijímání „suché potraviny“ – tj. bezmasé jídlo: chléb, voda, sůl, vařená zelenina). Podle vyprávění jednoho z informátorů se jedla všechna jídla, co příroda dala. Pravoslavný věřící by se měl okolo 200 dnů ročně postit.⁶²

5.3.2.1 Jednodenní posty⁶³

1. Středy a pátky

- ve středu byl Ježíš zrazen Jidášem a v pátek ukřižován
- po třetí odpolední hodině suchá strava

2. *Posty o svátku Povýšení svatého Kříže*

3. *V den Stětí Jana Křtitele*

4. V předvečer svátku zjevení páně

⁶¹ Cyrilometodějský pravoslavný kalendář na rok 2004. Praha: Pravoslavné vydavatelství, 2003.

⁶² Půst a zmírnění půstů v pravoslavné Církvi. [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravoslav.or.cz/kalendarium/kalendar-karton-pusty.pdf>

⁶³ Půst a zmírnění půstů v pravoslavné Církvi. [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravoslav.or.cz/kalendarium/kalendar-karton-pusty.pdf>

5.3.2.2 Vícedenní posty⁶⁴

1. Čtyřicetidenní velikonoční post – „Velký post“
 - suchá strava s výjimkou sobot a nedělí – povoleno víno a olej
 - na Bohorodice povolena ryba
2. Petropavlovský post
 - nemá stálý počet dnů
 - nesmí se jíst maso, vejce, mléčné výrobky, povoleny jsou ryby, víno, olej – kromě střed a pátků
3. Půst před svátkem Zesnutí Bohorodičky – „Uspenský post“
 - suchá strava
4. Předvánoční post – „Filipovský“
 - trvá 40 dní
 - nesmí se jíst maso, vejce, mléčné výrobky. Povoleny jsou ryby
5. Strastný týden
 - poslední týden před Velikonocemi
 - suchá strava po třetí hodině odpolední
 - týden, kdy by se měl každý postit nejpřísněji
 - na Velký pátek by se nemělo jíst vůbec a na Velkou sobotu až večer a to chléb, víno, sušené ovoce na posilnění před celonočním bděním

5.3.3 Pravoslavné svátky během roku⁶⁵

Pravoslavná církev má složitou soustavu svátků a oslav. Řídí se kalendářem, který obsahuje, jak už jsem zmínila výše, svátky pevné anebo pohyblivé. Pevné svátky se slaví každý rok ve stejný den. Datum pohyblivých svátků se každý rok mění. Hlavních pravoslavných svátků je dvanáct, třináctým jsou Velikonoce. Nyní si popíšeme jednotlivé

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ MACALOVÁ, Adéla, HARMÁČKOVÁ, Pavla, KANCIANOVÁ, Lucie, PILNÁ, Dominika. Pravoslavné svátky a tradice. In: *Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze 2009*. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/pravoslavni-2009>

pravoslavné svátky včetně Vánoc a Velikonoc a také se u těchto dvou svátků řekneme více o tradicích a jak tyto svátky probíhaly.

Narození Bohorodičky

8. září je svátek na památku narození Panny Marie, dcery Jáchyma a Anny, kteří byli dlouho bezdětní a až po usilovném modlení a zaslíbení dítěti Bohu se jim narodila dcera.

Povýšení svatého Kříže

Původ svátku je spojen s oslavou křesťanství v době Konstantina Velikého, který vybudoval na místě Golgoty a Hrobu Krista chrám Vzkříšení. Vzkříšení ctí symbol kříže, jako přijmutí oběti a smíření s nesením „svého kříže“, domnívají se, že je to boží vůle. Slaví se 14. září.

Uvedení Bohorodičky do chrámu

Svátek se slaví 21. listopadu na památku uvedení Panny Marie do jeruzalémského chrámu a její oddání se k Bohu.

Křest Páně neboli Zjevení Páně

Označuje se jako THEOFANIE a slaví se 6. ledna. Tímto dnem si připomínáme křest Krista Janem Křtitelem ve vodách Jordánu.

Obětování Páně

2. února (40. dní po Vánocích) se oslavuje Setkání Krista se starcem Simonem a Annou v jeruzalémském chrámě. U nás je zažitý název Hromnice.

Zvěstování Bohorodičky

Slaví se 25. března na počest zvěstování Archanděla Gabriela Panně Marii o narození Syna Božího. Tento svátek se slaví od počátku křesťanské církve.

Vjezd Páně do Jeruzaléma „Květná neděle“

Neděle v šestém týdnu Velkého půstu. Během tohoto svátku se oslavuje a vítá Pán s duchovním veselím s ratolestmi a květy v rukou.

Nanebevstoupení Páně

Slaví se čtyřicátý den po Velké noci. Připomínání Kristova přebývání po pravici Boha a jeho očekávání příchod k Božímu soudu. Tento svátek má zdůraznit nadřazenost nebe nad zemí.

Nejsvětější Trojice (Padesátnice)

Slaví se padesátý den po Velikonocích a je symbolem sestoupení Ducha Svatého, které bylo doprovázeno zázračnými úkazy. Tento svátek vznikl z pohanského Svátku květů, kdy lidé na jaře oslavovali konec zimy a zpívali do rozkvetlých polí. Lidé dělají květinové výzdoby.

Proměnění páně

Oslava Přeměnění Ježíše Krista před učedníky, probíhá 6. června.

Zesnutí Bohorodičky

Oslava smrti Panny Marie (Matky Boží) 15. srpna, která byla vzata do nebe až po smrti.

5.3.4 Vánoce „Narození Páně“

„Byl velký půst. Šest neděl půst. Nejedlo se mastný, jak se říká. Vánoce jsou šest neděl.“⁶⁶

Řadí se mezi pevné svátky. Vánoce jsou oslavou narození Krista. Oslava Kristova narození začíná dlouho před samotným svátkem. Den po svátku apoštola Filipa začíná přípravná doba svátku postem filipovským. Trvá od 15. listopadu (tj. 28. listopadu podle přepočtu juliánského

⁶⁶ Příloha č. 1.

kalendáře na kalendář gregoriánský) do samotného dne svátku, který má pevné datum a připadá na 25. prosince (7. ledna v přepočtu).⁶⁷

28. listopadu se zahajuje 40 denní půst. Na jeho začátku se v pondělí, ve středu a v pátek nesmí konzumovat maso. Od 2. ledna, kdy začíná vánoční období, je půst ještě přísnější a v předvečer prvního vánočního svátku by se nemělo jíst vůbec a jsou zakázány i všechny vášně, které člověka vzdalují od Boha. Půst končí velkou slavnostní bohoslužbou a potom už nastává samotná oslava Vánoc a pravoslavní věřící mohou začít 6. ledna hodovat.⁶⁸

Slavnostní menu by se správně mělo skládat z 12 postních jídel, mezi kterými by neměla chybět tradiční pšeničná kaše s medem, ořechy, mákem a rozinkami nebo kompot ze sušeného ovoce. Obě tato jídla mají svůj symbolický význam, protože připomínají narození a smrt Ježíše Krista. Servírují se také plněné taštičky z kynutého těsta, kapusta v různých úpravách, ryby, saláty, ovoce i sladké moučníky, nejčastěji z medového perníku.

„Přišel Štědrý večer, už to připravovali celý den. Holubce se dělaly bez masa, všechno bez masa. Pyrožky bez masa. Musel být jenom smetana (smích). A sušený švestky uvarené místo marmelády k pyrohům. ... holubci bez masa (pozn. houby), pyrohy se švestkama, fazole, chleba, česnek, cibule, ořechy, hlavně ořechy. Všechno muselo být přírodní. A taky byly koblihy, fanky se jim říkali. ... No udělali takový jeden bochník velkého chleba a říkal tomu „karačun“. Pak přinesli kus otavy (pozn. seno) na stůl do rohu, na to položili ten chleba. ... A ten tam musel být po celých 6 dní do Nového roku. (pozn. Od Vánoc do Nového roku). Na Nový rok ráno, každéj dostal štamprdle, i děti (smích) a museli ochutnat. To rozkrojili, každému kus, kdo jak chtěl. ... A nějaký takový

⁶⁷ Vánoce v pravoslavné církvi. [online]. Český rozhlas, ©1997 – 2019. [cit. 9. 3. 2019] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vanoce/zprava/vanoce-v-pravoslavne-cirkvi--409539>

⁶⁸ Pravoslavné Vánoce. [online]. Miluji Vánoce. cz, ©2019. [cit. 9. 3. 2019] Dostupné z: <http://www.milujivanocce.cz/cs/temata/show/vanoce-podle-nabozenstvi/84-pravoslavne-vanoce/>

koláče. To bylo na Štědrý večer. A druhý den se jedlo to, co zbylo. ... Každý jak ty supy“. Žádná ryba, to neexistovalo. Tam ryby nebyly. Každý se připravil podle možností. A taký život je.“⁶⁹

U pravoslavné sváteční večere se nesmí vstávat od stolu, dodržuje se i mnoho dalších zvyků – například se do kulatého chleba zapeče mince. Kdo ji u stolu najde ve svém kousku, bude v dalším roce spokojený a šťastný. Po večeři se ze stolu také úplně vše nesklízí, protože něco se musí nechat pro tři krále na jejich pouti do Betléma. Po půlnoci obchází domy koledníci.

„Chodili jsme jako děti koledovat, hej. ... A to jsme přišli pod okno a zeptali se: „Je volno koledovat?“ a tam už byly zvyklý, měli napeklý koláče, byli rádi, že přijdeme. Co jsme uměli, to jsme koledovali. Každému něco dali, třeba ořech, koláčiky. Takový pytle co jsem nakoledovali. Všechno bylo domácí. Žádný peníze nebo bonbony jako dneska.“⁷⁰

„Zvyk byl nezametat byt, zametali pod postelí. To bylo na Vánoce. Na Nový rok to sebrali a odnesli pod ovocný stromy, tam to zapálili, aby úroda byla.“⁷¹

I při slavení pravoslavných Vánoc mají v domácnostech ozdobené stromečky – stromu života, jenž se vrátil s narozením Krista, svíčky a další dekorace, vycházející ze symboliky života, klidu a spokojenosti. Chrámy se zdobí smrkovými větvíčkami.

„Na Vánoce to jsme neměli, abychom měli nějaký dárky. Měli jsme stromeček s ohrádkou a tam jsme měli pomeranče, buráky. Ono nic nebylo.“⁷²

⁶⁹ Příloha č. 1.

⁷⁰ Příloha č. 1.

⁷¹ Příloha č. 1.

⁷² Příloha č. 2.

5.3.5 Pravoslavné Velikonoce

Velikonoce jsou největším a nejvýznamnějším pravoslavným svátkem a nazývají se Pascha. Řídí se židovským svátkem Pesach. Na prvním nikájském koncilu v roce 325 bylo dohodnuto, že se Velikonoce budou vždy slavit až po tomto svátku.⁷³

Velikonocům předchází Velkopostní doba. Věřící se na Velikonoce připravují postem, který trvá čtyřicet dnů. Čtyřicet dnů nebylo zvoleno náhodou. Jedná se o symboliku z křesťanské historie – 40 denní putování Izraelitů přes poušť do Egypta, 40 denní potopa či Mojžíšův púst. Velkopostní doba má přísná pravidla. Do první neděle se nesmí konat svatby.

Půsty začínají v pondělí po *Masopustní* neděli. Nejprve dojde k omezení masitých jídel. Další neděle se nazývá *Syropustní*. Mimo masitých jídel se nesmí jíst mléčné výrobky a vejce. Celkem má Velkopostní doba 6 nedělí. Nejvýznamnější jsou tři z nich - *Vítězství pravoslaví*, *Neděle uctívání sv. kříže*, *Květná neděle*. První neděle velkého postu se nazývá *Vítězství pravoslaví*. Oslavuje se během ní pravoslavná víra. Třetí nedělí velkého postu je *Neděle uctívání sv. kříže*. Svatý kříž se uctívá se jako znamení Kristova vítězství nad smrtí. Šestá neděle je *Květnou nedělí*. Světí se kvetoucí ratolesti na památku vjezdu Ježíše do Jeruzaléma před jeho utrpením (vítali ho při tom zástupy lidí kvetoucími ratolestmi).⁷⁴

Po Velkopostní době nastává Velký svatý týden. Je to označení týdne od neděle Květné k neděli Velikonocní. Všechny dny v tomto týdnu se nazývají velkými. V tomto týdnu se konají významné bohoslužby, které symbolizují Kristovo utrpení, ukřižování a pohřbení. Pravoslavní

⁷³ Spory o Velikonoce. [online]. Český rozhlas, ©1997 – 2019. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <http://plus.rozhlas.cz/spory-o-velikonoce-6657717>

⁷⁴ Pravoslavné Velikonoce. [online]. Český rozhlas, ©1997 – 2019. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanstvi/_zprava/pravoslavne-velikonoce--236938

křesťané se v tomto čase navzájem zdraví slovy: „Kristus vstal z mrtvých“. Na Velké pondělí církev rozjímá o neplodném fíkovníku, který Kristus odsoudil. Velké úterý Je zasvěceno tématu moudrých družiček, které byly na rozdíl od svých nerozumných sester připraveny k příchodu Pána. Na Velkou středu si pravoslavní křesťané připomínají zradu Krista Jidášem. Na Velký čtvrtek si věřící připomínají poslední večeři Ježíše Krista s apoštolý a jeho modlitbu v Zahradě Getsemanské. Také probíhají přípravy na Velikonoce. Připravují se slavnostní pokrmy a barví se vajíčka. *„Byla malá mše, tmavý ubrusy pryč, většinou červený nebo barevný, a dali bílý, všechno bílý. Večer od 6 hodin zvonili naposled zvonama. A kladívkama mlátili o prkna, jako řehtačky. Zvonilo se všema zvonama. Až dvanáctkrát.“*⁷⁵ Velký pátek je vzpomínkou na nespravedlivý soud nad Ježíšem, na jeho smrt na kříži a jeho pohřbení. *„Ve 4 hodiny byl pohřeb, jak se říká Ježíše. Na stole byla plachta a na tom obraz Ježíše. Pop si to dal na záda, uvázal, a 3x okolo kostela obcházel s tím. Jako to udělal tak odnesli to na oltář a to muselo tam bejt až do Nebevstoupení to je šestá neděl.“*⁷⁶ Dodržuje se přísný půst. Smí se jíst je kůrky od chleba a pít se může jen voda. *„V pátek se už nezvonilo.“*⁷⁷ Bílá sobota je zasvěcena vzpomínání na Kristovo přebývání v hrobě a na jeho sestoupení do pekel. Celý den probíhá mše. Oslava vzkříšení Páně začíná většinou o půlnoci ze soboty na neděli. Těsně před půlnocí se koná slavnostní církevní průvod s křížem, svícemi a ikonami okolo chrámu, během něhož se zpívá. Po průvodu, o půlnoci, následuje v chrámu paschální (velikonoční) jitřní. *„V sobotu se zvonilo až o půlnoci.“*⁷⁸ Po jejím skončení se světí pokrmy, které věřící přinesli. Na Velikonoční neděle se v tento den se navštěvuje hřbitov (příbuzní se

⁷⁵ Příloha č. 1.

⁷⁶ Příloha č. 1.

⁷⁷ Příloha č. 1.

⁷⁸ Příloha č. 1.

pokloní před zesnulým, políbí zem a nechají na hrobu kousek kuličky, pachy nebo barvené vejce). Doma se připravuje hostina.⁷⁹

5.3.5.1 Tradiční Velikonoční pokrmy a zvyky⁸⁰

Kulich

Pečivo, jež je na povrchu zdobeno bílou cukrovou polevou. Někdy bývá ozdoben tenkou svíčkou. Často na něm bývá nápis v azbuce XB, který představuje zkratku křesťanského pozdravu „Christos Voskrese“, což znamená v překladu „Kristus vstal z mrtvých“. Na pečení se používají úzké vysoké formy. Těsto by mělo překynout, aby se na vrchu vytvořila „čepice“. Při konzumaci se nejprve odřízne „čepice“ a ze zbytku se odřezávají kolečka. Aby pečivo nevyschlo, vždy se překlápí čepec nazpátek. Díky tomu vydrží kulich dlouho vláčný. Lidé věřili, že pokud se jim kulich nepovede, mohla by rodina očekávat neštěstí někoho z příbuzných.

Pascha neboli Paska

Pascha je velikonoční pokrm z tvarohu, do kterého se přidává tuk, cukr, vejce, rozinky. Následně se potom se to vkládá do dřevěné formy, která má podobu čtyřhranné pyramidy, na jejíchž stěnách jsou vyřezány vzory a písmena. Je tradičně pečená v několika různých velikostech, pro každého člena rodiny a jeden velký pro celou rodinu.

Barvení vajec

Barvení vajec pomocí cibulových slupek na červeno je symbolem Velikonoc. Spolu s kulichem a paschou se nechaly vysvětit v chrámě. Svěcené vejce se jedlo jako první. Připisují se k němu magické schopnosti. Někde se domnívali, že může uhasit požár, když se s ním

⁷⁹ Pravoslavné Velikonoce. [online]. Český rozhlas, ©1997 – 2019. [cit. 9. 3. 2019] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanstvi/zprava/pravoslavne-velikonoce--236938>

⁸⁰ MACALOVÁ, Adéla, HARMÁČKOVÁ, Pavla, KANCIANOVÁ, Lucie, PILNÁ, Dominika. Pravoslavné svátky a tradice. In: *Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze 2009*. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/pravoslavni-2009>

tříkrát dokola obejde hořící dům nebo se hodí do ohně. Věří také, že vajíčka zahání nemoci. Když s ním projíždí po zádech skot, neonemocní. Skořápky od svěcených vajec kladli do zrní mezi osev, ale také do půdy na zahradě.

Koledování

„Na pomlázku jsme nechodili. U nás byly polevy, děti se polévaly třetí den na Velikonoce, to bylo pro zdraví.“⁸¹

Velikonoční hostina

„Na velikonoce se nesmělo nic jíst, až když se posvětilo jídlo v kostele. Každý měl košík, tam byl domácí chleba – paska, každý tam měl, co chtěl (pozn. klobásy, uzený...). Po mši ten farář nebo pop posvětil to jídlo. Pak se šlo domů. Jako teď chodíme. Taky vařený vajíčko tam bylo. No a pak se doma udělala hostina, všichni dohromady a jedlo se to svěcený.“⁸²

Velikonoční hostina se koná po skončení jitřní velikonoční mše. Hostí se pokrmy, které byly vysvěceny v kostele. Tímto dojde k ukončení Velkého postu.

5.3.6 Strava

Ve stravě této skupiny z Rumunska převládají potraviny rostlinného původu, mléko a výrobky z něj. Maso bylo zřídka kdy. Toto platilo, i když žili v Rumunsku a po příchodu do Československa. Bylo to způsobeno i tím, že v pravoslavném náboženství se drží pústy, kdy se smí jíst jen jídlo, které dala příroda, ale o to jsem se už zmiňovala výše. Z rostlinných potravin to byly brambory, kukuřice, fazole a zelí. Když se jedlo maso, většinou to bylo skopové. Zde vidíme, že rumunská kuchyně je ovlivněna prvky Balkánu, ale i středoevropskou kuchyní. Rumunská strava byla po příchodu ovlivněna českou kuchyní, takže se vařila česká jídla, jako různě omáčky nebo polévky. Připravovalo se mnoho pokrmů z fazolí, které si i

⁸¹ Příloha č. 1.

⁸² Příloha č. 1.

zde sami pěstují. Z kukuřice si připravovali různé kaše, placky, což bylo v české kuchyni nezvyklé a proto se zvýšila poptávka po kukuřičné mouce.

Mnoho pokrmů, které se připravovaly v Rumunsku, se udržely i tady v Česku. Nejznámějším pokrmem jsou „holubci“, které se připravují ze zelných listů a jsou plněné masem a rýží, když nebylo maso, plnily se osmaženou cibulkou. Na Vánoce během půstu se tyto závitky plnily houbami a rýží. Směs z rýže masa nebo hub je ochucená paprikou. Takto naplněné závitky se pak vaří ve vodě, do které se ještě přidá rajský protlak. Tento pokrm se většinou dělal při slavnostních příležitostech a nesměl na stole chybět na žádné z pořádaných oslav. Tomu tak je dodnes, jelikož kdykoliv přijedu za pradědou má navařené holubce, někdy s masem někdy s houbami. Tento pokrm mi velice chutná a vždy si ho ráda dám.

Dodnes se také zachovala jídla, která jsou součástí různých svátků, jako jsou Velikonoce a Vánoce. Dělají se různé koláčky a pečivo z kynutého těsta. Na Velikonoce je to „paska“, tedy pokrm z kynutého těsta, který se poté nechá světit v kostele při mši. Na Vánoce se dělá „karečun“ to je velký bochník chleba, který se nechával na stole do Nového roku. Dále se dělají „fanky“. Fanky jsou koblížky z kynutého těsta, ale jsou obaleny v cukru se skořicí. Všechny tyto pokrmy se dělají do dnes a také se předávají z generace na generaci.

6 METODOLOGIE

Předmětem této práce je identita reemigrantů, tudíž jako metodologii při psaní své bakalářské práce jsem použila rozhovory s lidmi, kteří do České republiky reemigrovali (hlavně po druhé světové válce) a dále jsem studovala a čerpala z knih a sborníků o reemigraci a všeho co se této problematiky týká. Také jsem čerpala z literatury o náboženství celkově a poté jsem se zaměřila na pravoslavné

náboženství. Ke své práci jsem použila jak tištěnou literaturu a rozhovory, které jsem se svými informátory vedla. Výzkum probíhal v obci Obora v západočeské pohraničí. Informátoři jsou nebo byli obyvateli této obce. K této práci bylo těžké sehnat více reemigrantů, kteří do České republiky přišli po druhé světové válce, jelikož jich už moc není. Jako můj hlavní informátor a člověk, kvůli kterému tuto bakalářskou práci píši je můj praděda Juraj K., kterému je 94 let. Juraj K. se narodil 6. února 1925 v rusínské vesnici Tarna Mare v Rumunsku, které sousedilo s Podkarpatskou Rusí. Jako další informátorka byla žena, Marie V.

Rozhovory byly vedeny vždy u informátora doma. V přítomnosti provedení rozhovorů bylo v místnosti vždy víc osob, které ale do rozhovorů nijak nezasahovaly. Rozhovory probíhaly polostrukturovaně, nestrukturovaně a neformálně. Jedná se o metody kvalitativního výzkumu. Polostrukturovaný rozhovor jsem si vybrala z toho důvodu, že jsem nemusela dodržovat přesné pořadí otázek a mohla jsem se během rozhovoru ptát na věci, které vyplynuly z výpovědi respondenta. Před zahájením rozhovoru jsem si připravila pár otázek, ale během rozhovoru jsem nechala mluvit respondenta a nezasahovala jsem do jeho výpovědi, až poté jsem se ho doptávala na potřebné věci. K nahrávání rozhovorů jsem použila mobilní telefon Samsung Galaxy A3 2016. Dále jsem si během rozhovorů zapisovala poznámky, které se většinou týkaly doplňujících otázek, na které jsem se informátora ptala poté, co dokončil svou výpověď. Také jsem si dělala poznámky, toho jak se informátor tvářil, zda se usmíval. Z toho jsem pak mohla odvodit, zda vzpomínky zanechaly v informátorovi pozitivní či popřípadě negativní vzpomínky a emoce.

Před samotným rozhovorem jsem respondenta seznámila se svým výzkumem a s tím na co bude rozhovor použit. Respondent byl také obeznámen s průběhem rozhovoru a s tím, že rozhovor bude nahráván a dále veřejně prezentován. Rozhovory jsem poté přepsala na počítači a

dále použila pro svou bakalářskou práci. Rozhovory jsem přepisovala celé, tak jak byly nahrány, tedy přepsala jsem doslovnou transkripci. Vysvětlivky k rozhovoru: (smích) -> informátor se smál, ... -> informátor přemýšlí, (pozn.) -> poznámka tazatele, doplnění situace. Kompletně přepsané rozhovory jsou součástí této bakalářské práce v přílohách.

7 ŽIVOT PŘED A PO REEMIGRACI

Tato kapitola bude rozdělena do několika částí. Ta první se bude v krátkosti zabývat životem reemigranta před příchodem do Československa, v našem případě životem v Rumunsku. Z jakých důvodů se lidé vraceli? Jak se jim žilo v Rumunsku? V druhé části se budu věnovat samotnému přesunu reemigrantů, jak tuto situaci viděli lidé, kteří ji zažili. Třetí část bude věnována životu po reemigraci. Jak se začlenili do české společnosti? Jak a čím se živili? Čtvrtá část se bude zabývat pravoslavným svátkům, ale tentokrát tomu, jak se tyto svátky slavily po příchodu z Rumunska. Slavily se stejně? Došlo k nějaké změně ve slavení v důsledku změny prostředí a kultury? Začali reemigranti slavit české Vánoce nebo se pořád drží svých zvyků? Vytvořili si v důsledku toho svou identitu? Na tyto otázky odpovím v této kapitole a to z velké části pomocí informací od mých informátorů, které jsem získala během provádění rozhovorů.

7.1 Život před reemigrací

„Tady jsme se měli líp (pozn. Tady v Čechách). Doma (pozn. v Rumunsku) byla bída, byly jsme chudí. Žili jsme jenom z toho, co jsme si vypěstovali, za války to bylo ještě horší. Všechno šlo armádě. Sůl nebyla, museli jsme pro ni jít 20 kilometrů. Jeden pán ji prodával, tu sůl, ale byla to sůl s rozdrčenýma cihlama, ale solilo to, tak jsme ji používali (smích). Všechno bylo drahé. Doma jsme pěstovali víno a ovoce, bylo tam hezky.

*V Rumunsku jsme místo podlahy měli udupanou hlínu a na střeše slámu. Tady jsme pak šli do domů po Němcích, to bylo něco jiného.*⁸³

Z toho to rozhovoru je jasné, že lidé v Rumunsku byli velmi chudí a život neměli vůbec jednoduchý. K jídlu měli jen to, co si sami vypěstovali na svých polích. Hospodaření na chov dobytka byl hlavní způsob obživy, vedlejším a sezónním způsobem byla práce v lese.

Během války, jako v každé zemi v Evropě, byla ještě větší chudoba, ale každý se spokojil s tím, co měl a snažil se uživit, jak uměl. Hlavní příčiny toho, proč se tito lidé rozhodli k reemigraci, byly ekonomické a hospodářské důvody. I přesto, že rumunské podnebí je příznivé pro pěstování ovoce a vína, reemigranti chtěli lepší život pro sebe a pro své děti a chtěli zlepšit svou ekonomickou situaci, proto se rozhodli pro lepší život v Československu.

7.2 Průběh přesunu

*„No po válce jsme se mohli rozhodnout, jestli chceme jít do Čech, jestli na tři měsíce, na půl roku nebo napořád. Chodilo se sem za prací.*⁸⁴

„Sem do Česka jsme přijeli v roce 1947, bylo to v listopadu. Prababička byla ve zdravotním vlaku, protože byla těhotná. S sebou jsme si nemohli nic vzít. Nevěděli jsme to dopředu a museli jsme se rozhodnout ze dne na den, jestli pojedeme. Všechno jsme tam museli nechat. Majetek, pole, domy (...) Naložili nás s kuframa, český auta, a tam v Satu Mare stál vlak a oni nás tam přivezli. Bylo to asi 10 aut vojenských pod plachtama. Tam jsme přijeli, hned hygiena (smích), dali nám prášky. ... Vlak nás dovezl sem přes Žilinu, přes Ostravu do Chebu. Ta cesta trvala týden. A vždycky vlak zastavil, když potřebovali, ale někde bokem, ne někde blízko nádraží. Tam stál aspoň dvě hodiny. No furt postupně až přes Ostravu do Chebu. Pomalu týden. A tam se i vařilo,

⁸³ Příloha č. 1.

⁸⁴ Příloha č. 1.

*kuchyň tam byla. Furt samé polívky, třeba bramboračka, samá polívka a marmeláda na chleba. No bylo to mizerný. A pak z Chebu rozdělovna, některý do Sokolova, do Kraslic, všude, kde potřebovali dělníků, lesní dělníky.*⁸⁵

7.3 Život po reemigraci

„No jo když není práce, není dobře nikde. Byla zima, metrový sníh. No a lístky potravinový byly. Margarín, suchý chléb, černou kávu, meltu. To jsme dostali za lístky. No a to bylo na oběd i večeři i snídani, všechno. A v lese to musel nějaký místečko si udělat, aby mohl zatopit, jinak ten margarín byl ztuhlej. Chléb byl zmrzlý, byly mrazy i třícítky. Ale bylo tady líp, dostávali jsme sůl a pytlík kukuřičný mouky. Z ní jsme dělali kaši a s mlíkem to byla snídane. Obchodníci okrádali lidi s lístkama, hlavně maso. V řeznictví nic nebylo. Žádná sláva nebyla. ... Ale mléko a vejčička jsme museli odevzdávat. No a pak náborový zpravodajec nám mohl zařídit občanství, když jsme tady chtěli zůstat. No a dál nic (smích).“⁸⁶

Z této části rozhovoru můžeme dojít k závěru, že se tady v Československu ze začátku neměli o nic lépe než v Rumunsku, bylo to hlavně způsobené tím, že reemigranti do Československa přišli v listopadu, to znamená na zimu. Z toho důvodu neměli moc jídla, jelikož si nemohli nic sami vypěstovat a když sem přišli velké a početné rodiny, nestačilo jim jídlo, které dostávali na přiděl, díky potravinovým lístkům. Ale po překonání zimních měsíců se situace začala zlepšovat. Lidé na svých malých polích pěstovali obilniny, brambory, ale i různě luštěniny, mohli si koupit na chov prasata nebo drůbež.

Odlišný jazyk, způsob života a jiná náboženská příslušnost (pravoslaví) sehrály v novém prostředí etnicky odlišující roli. Ale díky soudržnosti skupin se jim podařilo mnoho těchto odlišností udržovat, ale

⁸⁵ Příloha č. 1.

⁸⁶ Příloha č. 1

nové poměry je donutily přijmout částečně jevy, které se v jejich životě do té doby nevyskytovaly.⁸⁷

Výše jsem se zmínila, že reemigranti v Československu pracovali jako lesní dělníci, to byl jejich hlavní a vlastně i jediný finanční příjem. Žena totiž většinou zůstávala doma a starala se o děti a o domácnost. Většinou žena se jako první naučila česky, měla totiž čas chodit do školy, kde se čeština vyučovala právě pro reemigranty z Rumunska. Většinou se v rodinách mluvilo ukrajinsky, děti se naučili česky ve školách, kde přišli do styku s českými dětmi. Později se naučili česky i dospělí, ti museli hlavně kvůli práci, avšak je v jejich hlasu ještě dnes slyšet jejich ukrajinský přízvuk, ale někdy mezi sebou starší reemigranti ještě mluví ukrajinsky.

„Doma jsme mluvili ukrajinsky... Ve škole jsme mluvili česky, potom jsme chodili do školy i s českými dětmi... Až když jsem přišla do Tachova, tam byli už normálně český děti. To se všechno promíchalo. I když tam byly děti, jako jsem já, tak já nemluvila ukrajinsky, ale česky... (Tazatel: A tví rodiče mluvili česky?) Jo kvůli práci museli. A když mluvili mezi sebou, tak mluvili ukrajinsky.“⁸⁸

V předchozích kapitolách jsem zmínila, že v obcích, kam se přistěhovali reemigranti, tvořili více jak 50% obyvatelstva, to znamenalo, že i reemigranti byli zapojeni do správy obce a do společenských organizací, které v obcích vznikaly. Skrze to se začali Ukrajinci – Rusíni přizpůsobovat novým formám společenského života a aktivně se na nich podíleli. Například v Milířích byla zřízena škola, kde se pořádaly i kurzy čtení a psaní, jelikož reemigranti byli mnohdy negramotní. Pořádalo se mnoho akcí, jako byly taneční zábavy, poutě nebo pro děti nadílky dědy Mráze.

⁸⁷ VALÁŠKOVÁ. S. 25.

⁸⁸ Příloha č. 2.

To vše trvalo až do doby výstavby přehradní nádrže v Lučině a s tím spojeným odchodem mladší populace z obcí, jelikož zde byla malá pracovní příležitost (jen práce v lese), dalším důvodem byl vzestup životní úrovně obyvatel a s tím spojená modernizace, kdy se rozšířila potřeba mít automobil a televize v každé domácnosti, tím pádem přestaly kulturní akce obyvatele zajímat.⁸⁹ V čem si, ale udrželi soudržnost, bylo slavení Velikonoc a Vánoc, tyto dva svátky se do dnes slaví skoro stejně jako v Rumunsku. Více v následující části.

7.4 Pravoslavné svátky v Československu

„Když děti začaly chodit do školy, slavili jsme český (pozn. katolický) vánoce, ale i ty pravoslavný. Ani tady na Štědrý večer žádný maso. Řízky jsme dělali kvůli dětem. Ale večer, aby to bylo na Štědrý den, na svátek se nedělalo, nic. Svátek byl, aby se slavilo.“⁹⁰

„No byly prázdniny na ty křesťanský. A na ty pravoslavný to nám dali jenom volno. To víš, to si rodiče vydupali (smích). Vánoce začali 6. Ledna a ty tři dny jsme byly doma no.“⁹¹

„Já osobně jsme začala slavit od 16 let, co jsem byla u tety v Pelhřimově. Jinak naši drželi jenom pravoslavný. Ale u tety tam jsme slavili až tyhle křesťanský.“⁹²

Z těchto částí rozhovorů vyplývá, že po příchodu do české země sice reemigranti pořád slavili pravoslavné Vánoce (je tomu i do dnes), ale kvůli dětem, které chodily do škol, kde byly i děti české, začaly slavit některé rodiny i katolické (české) Vánoce. V některých rodinách, ale byly přísně dodržovány pravoslavné Vánoce. Katolické začali slavit až jejich děti, které se odstěhovaly od svých rodičů nebo si vzali za manžela/manželku někoho, kdo nebyl pravoslavného vyznání. Můj

⁸⁹ PETRÁŠOVÁ, Markéta. *Společenský život Ukrajinců – Rusínů na Tachovsku*. In: Sborník okresního muzea v Tachově. 1981/14. S. 25 – 27.

⁹⁰ Příloha č. 1.

⁹¹ Příloha č. 2.

⁹² Příloha č. 2.

praděda dodnes slaví pravoslavné Vánoce. Dalším důležitým svátkem jsou Tři králové, kteří se slaví 18. Ledna. V tento den farář obchází jednotlivé domy ve vesnici a světí v nich každou místnost.

„Tady stejně jako tam, v Rumunsku. To je stejný. Velikonoce se dodržují pořád pravoslavný.“⁹³

Na rozdíl od Vánoc se Velikonoce slaví pořád jenom pravoslavné. Velikonoce probíhají stejně jako v Rumunsku. Peče se paska, do košíčku se dávají uzeniny, vajíčka a další potraviny, které se poté společně s paskou odnesou do kostela, kde je kněz během mše posvětil. Poté se lidé odeberou z kostela a začne hostina, buď s rodinou, nebo i s přáteli. Právě díky pravoslavnému křesťanství se tyto svátky dodnes dodržují, z toho důvodu, že náboženství je to, co hraje významnou roli v soudržnosti. Důvodem toho, proč se neslaví více pravoslavných svátků, jako tomu bylo dřív, může být to, že potomci reemigrantů se stěhovali do měst a ztratili zájem o tyto tradice. Dalším důvodem, je to, že docházelo ke smíšeným sňatkům. Je tedy patrné, že slavení svátků udržují při životě starší reemigranti, kterých ale už v této době mnoho není.

V obci Obora není pravoslavný kostel, ale jen kaple Narození přesvaté Bohorodice. Dalším znakem pravoslaví v obci Obora je pravoslavný dřevěný kříž, který je postaven na návsi obce a na který finančně přispěl můj informátor Juraj K. Nejbližší pravoslavný kostel je v nedaleké obci Milíře (chrám sv. Petra a Pavla), kde mše slouží duchovní správce. To, že lidé musejí dojíždět, i když do nedaleké vesnice, může být dalším důvodem toho, proč se tradice a svátky spojené s pravoslavím přestávají slavit.

⁹³ Příloha č. 1.

8 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, zda si reemigranti z Rumunska vytvořili svou specifickou identitu po příchodu do Československa. Ze získaných informací je zjevné, že tito lidé si určitý druh identity vytvořili, ale ne specifický, kterým by se nějak výrazně odlišovali od českého obyvatelstva. Po jejich příchodu do západočeského pohraničí došlo, ke smíšení kulturních prvků jak Rumunů, tak Čechů. V tomto případě je vhodnější používat spíše oslovení Rusínů, protože oni sami se prohlašují za Rusíny nebo i Ukrajince, až mladší generace, tedy děti těchto reemigrantů se považují za Čech. To, že se tito lidé starší generace stále považují za Rusíny, můžeme považovat za znak jejich národní hrdosti ke státu, ze kterého původně pocházejí. Když se vrátím k předešlé myšlence, že došlo ke smíšení kulturních prvků, toto propojení bylo hlavně z důvodu toho, že většinu obyvatel obcí, do kterých reemigranti přišli, tvořili právě oni a museli se podílet na vývoji a fungování obcí spolu s českým obyvatelstvem.

Je patrné, že si reemigranti zanechali některé své kulturní prvky, nebo můžeme říct kulturní identitu, jsou to ty prvky, které se týkají jejich náboženství. Právě náboženství je v tomto případě, dle mého názoru to, co spojuje všechny reemigranty, kteří přišli z oblasti Tarna Mare. Kromě slavení pravoslavných svátků a dodržování tradic s těmito svátky spojených, i když se množství těchto svátků, které se zde slaví, výrazně zmenšilo, zanechali si ještě jeden prvek. A tím je jídlo. Troufám si říct, že v každé rodině reemigranta, i když během let došlo ke smíšení rodin (hlavně s Čechy), se dodnes vaří několik rumunských jídel, která jsou velmi oblíbená. I přes dnešní moderní dobu, dobu internetu a televize, dobu velice urychlenou a přes to, že už těchto lidí není moc, mohu říct, že je obdivuhodné, že si reemigranti udrželi svou kulturní identitu a hrdost ke svému národu, i když byli ovlivňováni českou kulturou.

9 RESUMÉ

This work deals with the identity of reemigrants from Romania after World War II. This work is mainly focused on the issue of reemigrant identity and how their identity evolved after coming to the Czech Republic in terms of their Romanian diet, respect for traditions and holidays. Through their Orthodox Christianity and related ceremonies, I will try to approach forming their identity after coming to the border. I was examining how their identity was formed through interviews with reemigrants.

10 PRAMENY A LITERATURA

ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-726-0051-6.

Cyrlometodějský pravoslavný kalendář na rok 2004. Praha: Pravoslavné vydavatelství, 2003.

ČAPKA, František, SLEZÁK, Lubomír a VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí Českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. ISBN 80-7204-419-2.

DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: Systém totemismu v Austrálii*. Praha: Oikoymenh, 2002. ISBN 80-7298-056-4.

EISENSTADT, Samuel Noah, GIESEN, Bernhard. Konstrukce kolektivní identity. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. s. 361 – 374. ISBN 80-86429-20-2.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností Rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.

FROLEC, Václav. *Prostá krása*. Praha: Vyšehrad, 1984.

GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-89-3.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 807203-124-4.

HAGGETT, Peter. *Geography and Modern Synthesis*, Harper International Edition, London 1975. IN: Vít Dočkal: *Vybrané problémy ze studia přes hraničních struktur v EU* [online]. *Global Politics: časopis pro politiku a mezinárodní vztahy* [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/preshranicni-struktury-eu>

HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan. *Nástin religionistiky*. Praha: Kalich, 2004. ISBN 80-7017-721-7.

HEROLDOVÁ, Iva. Národopisná problematika novoosídleneckého pohraničí. In: *Český lid*, ročník 69/1982. [online]. [cit. 25. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:d07a9b73-4611-11e1-1418-001143e3f55c?page=uuid:d07a9bab-4611-11e1-1418-001143e3f55c>

HORYNA, Břetislav. *Úvod do religionistiky*. Praha: OIKÚMENÉ, 1994. ISBN 80-85241-64-1.

HROCH, Miroslav. *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-298-7.

CHURANĚ, Milan. *Postupim a Československo. Mýtus a skutečnost*. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. ISBN 80-7277-062-4.

JANÁT, Bohumír. *Křesťanství a pohanství – dvě duše tradiční lidové kultury*. Pp. 72 – 78 in. *Etika a tradiční lidová kultura: 14. Strážnické sympozium, 5. – 6. Května 1998: sborník příspěvků* [online]. Ústav lidové kultury ve Strážnici [cit. 27. 1. 2019]. Dostupné z: http://www.nulk.cz/wp-content/uploads/2018/03/Etika_a_TLK.pdf

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-269-3.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-644-5.

LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník I*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

MACALOVÁ, Adéla, HARMÁČKOVÁ, Pavla, KANCIANOVÁ, Lucie, PILNÁ, Dominika. *Pravoslavné svátky a tradice*. In: *Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze 2009*. [online]. [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/pravoslavni-2009>

Malá Československá encyklopedie III. SVAZEK I – L. *Identita*. Praha: ACADEMIA, 1986. ISBN 21-058-86.

NOSKOVÁ, Helena. *Příspěvek k osídlení Tachovska po roce 1945*. In: *Sborník okresního muzea v Tachově. 1980/13*.

OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filosofických pojmů současnosti*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1266-4.

Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích A – L. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-900-9.

Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M – Ž. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7360-901-6.

PETRÁŠOVÁ, Markéta. Rodinné obřady a obyčeje Ukrajinců – Rusínů na Tachovsku. In: *Český lid*. Ročník 68/1981, 214 – 222. [Online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:62b16a8a-7717-46e6-8afe-04e656465df8?page=uuid:f310444e-4df3-48c9-a680-8642752b97c8>

PETRÁŠOVÁ, Markéta. *Společenský život Ukrajinců – Rusínů na Tachovsku*. V: Sborník okresního muzea v Tachově. 1981, číslo vydání: 14.

RŮŽIČKA, O. Miloš. *Osídlení Tachovska po roce 1945*. In: Sborník okresního muzea v Tachově, 1980/13.

RYCHLÍK, Jan a RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1919 – 1946*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-556-0.

SLEZÁK, Lubomír. Pohraničí českých zemí na pokračování (Dosídlování v padesátých letech 20. St.). In: *Acta Oeconomica Pragensia*. Ročník 15, č. 7, 2007. 383 – 394. [online]. [cit. 14. 11. 2018]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=222.pdf>

UNIVERSUM všeobecná encyklopedie CH – Kn 4. *Identita*. Praha: ODEON, 2000. ISBN 80-207-1066-3.

VALÁŠKOVÁ, Naďa. Ukrajinské etnická skupina z Rumunska v tachovském okrese. In: *Český lid*, ročník 74/1987, 23 – 31. [online].

[cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z:

<http://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:d3784b13-4611-11e1-1418-001143e3f55c?page=uuid:d3784b2c-4611-11e1-1418-001143e3f55c>

10.1 Internetové zdroje

http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/krestanstvi/_zprava/pravoslavne-velikonoce--236938

<http://www.milujivanoce.cz/cs/temata/show/vanoce-podle-nabozenstvi/84-pravoslavne-vanoce/>

<http://www.slovník-cizich-slov.cz/>

<http://plus.rozhlas.cz/spory-o-velikonoce-6657717>

http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vanoce/_zprava/vanoce-v-pravoslavne-cirkvi--409539

https://wikisofia.cz/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana

https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu

https://en.wikisource.org/wiki/1922_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Czechoslovakia

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1166142508-nejvetsi-cech/11437-historie-po-obdobich/>

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2603174-nemci-v-ceskoslovensku-museli-snest-postaveni-mensiny-jinde-se-ale-meli-mnohem-hur>

11 PŘÍLOHY

11.1 Příloha č. 1. Přepis rozhovoru Juraj K.

Samovolné vyprávění Juraje K.

„Tady jsme se měli líp (pozn. Tady v Čechách). Doma (pozn. v Rumunsku) byla bída, byly jsme chudí. Žili jsme jenom z toho, co jsme si vypěstovali, za války to bylo ještě horší. Všechno šlo armádě. Sůl nebyla, museli jsme pro ni jít 20 kilometrů. Jeden pán ji prodával, tu sůl, ale byla to sůl s rozdrčenýma cihlama, ale solilo to, tak jsme ji používali (smích). Všechno bylo drahé. Doma jsme pěstovali víno a ovoce, bylo tam hezky. V Rumunsku jsme místo podlahy měli udupanou hlínu a na střeše slámu. Tady jsme pak šli do domů po němcích, to bylo něco jinýho. No po válce jsme se mohli rozhodnout, jestli chceme jít do Čech, jestli na tři měsíce, na půl roku nebo napořád. Chodilo se sem za prací. Mohl jsem si vybrat, jestli patřím pod Slovensko, Ukrajinu, Československo nebo Maďarsko.“

1. Rozhovor: Juraj K. 94 let. – přesun do ČR

„Sem do Česka jsme přijeli v roce 1947, bylo to v listopadu. Prababička byla ve zdravotním vlaku, protože byla těhotná. S sebou jsme si nemohli nic vzít. Nevěděli jsme to dopředu a museli jsme se rozhodnout ze dne na den, jestli pojedeme. Všechno jsme tam museli nechat. Majetek, pole, domy (...) Naložili nás s kuframa, český auta, a tam v Satu Mare stál vlak a oni nás tam přivezli. Bylo to asi 10 aut vojenských pod plachtama. Tam jsme přijeli, hned hygiena (smích), dali nám prášky. Naložili tam i kuchyň. Vlak nás dovezl sem přes Žilinu, přes Ostravu do Chebu. Ta cesta trvala týden. A vždycky vlak zastavil, když potřebovali, ale někde bokem, ne někde blízko nádraží. Tam stál aspoň dvě

hodiny. No furt postupně až přes Ostravu do Chebu. Pomalu týden. A tam se i vařilo, kuchyň tam byla. Furt samé polívky, třeba bramboračka, samá polívka a marmeláda na chleba. No bylo to mizerný. A pak z Chebu rozdělovna, některý do Sokolova, do Kraslic, všude, kde potřebovali dělníků, lesní dělníky. No a od tamtudy mohl, kam chtěl, třeba do fabriky, ale musel se seznámit. No jo když není práce, není dobře nikde. Byla zima, metrový sníh. No a lístky potravinový byly. Margarín, suchý chléb, černou kávu, meltu. To jsme dostali za lístky. No a to bylo na oběd i večeři i snídani, všechno. A v lese to musel nějaký místečko si udělat, aby mohl zatopit, jinak ten margarín byl ztuhlej. Chléb byl zmrzlí, byly mrazy i třicítky. Ale bylo tady líp, dostávali jsme sůl a pytlík kukuřičný mouky. Z ní jsme dělali kaši a s mlíkem to byla snídane. Obchodníci okrádali lidi s lístkama, hlavně maso. V řeznictví nic nebylo. Žádná sláva nebyla. A to do 1953 lístky, až byla měna, tak to taky skasali ty lístky, no už bylo volnější no. (Zrušili lístky a byla měna). Ale mléko a vejčeka jsme museli odevzdávat. No a pak náborový zpravodajec nám mohl zařídit občanství, když jsme tady chtěli zůstat. No a dál nic (smích).“

2. Rozhovor: - svátky a tradice

- **Jak jste slavili Vánoce v Rumunsku? Co jste jedli, jaké zvyky jste dodržovali?**

„Byl velký půst. Šest neděl půst. Nejedlo se mastný, jak se říká. Vánoce jsou šest neděl. Ani mlíko, ani máslo. Všechna jídla co příroda dala. Přišel Štědrý večer, už to připravovali celej den. Holubce se dělali bez masa, všechno bez masa. Pyrožky bez masa. Musel být jenom smetana (smích). A sušený švestky uvarené místo marmelády k pyrohům. No ty pyrohy, těch mělo bejt devět druhů. No vymyslet si 9 druhů, z čeho. A všechno co příroda dala. No chleba do toho se

něco zapáchlo, to bylo další. No udělali takový jeden bochník velkého chleba a říkal tomu „karačun“. Pak přinesli kus otavy (pozn. seno) na stůl do rohu, na to položili ten chleba a to muselo být tři druhy, fazole, česnek, cibule. A ten tam musel být po celých 6 dní do Nového roku. (pozn. Od Vánoc do Nového roku). Na Nový rok ráno, každéj dostal štamprdle, i děti (smích) a museli ochutnat. To rozkrojili, každému kus, kdo jak chtěl. No a to bylo všechno. Zvyk byl nezametat byt, zametali pod postelí. To bylo na Vánoce. Na Nový rok to sebrali a odnesli pod ovocný stromy, tam to zapálil, aby úroda byla. No pak půst už nebyl (po Štědrém dnu) no už pak začalo zase ob den, třeba středa a pátek se nejedlo, zase jenom přírodní jídlo. Na Vánoce bylo 9 jídel na stole: holubci bez masa (pozn. houby), pyrohy se švestkama, fazole, chleba, česnek, cibule, ořechy, hlavně ořechy. Všechno muselo bejt přírodní. A taky byly koblihy, fanky se jim říkali. A nějaký takový koláče. To bylo na Štědrý večer. A druhéj den se jedlo to, co zbylo. A když bylo moc dětí, tak se to dělilo. A těžko se shánělo máslo, to jediné sehnali nějak na štědrý večer. Před večeří se nejprve modlilo. To jsem přeskočil. Všichni si klekli na kolena děti, dospělí, modlili se, políbili zem. Pak teprve se každý ujal svoje místo. My měli velký stůl, dlouhý. No všechno bylo na stole připravený. Žádný dárky nebyly. Maso se vařilo večer, ale jedlo se až druhéj den. Děti jedli jenom to libový. „Každej jak ty supy“. Žádná ryba, to neexistovalo. Tam ryby nebyly. Každý se připravil podle možností. A taký život je.“

- **Zpívali jste třeba nějaké koledy?**

„Koledy jo. Chodili jsme jako děti koledovat, hej. Katolíci měli vánoce dřív (o 2 týdny) a my chodili po vesnici na katolický. A to jsme přišli pod okno a zeptali se: „Je volno koledovat?“

a tam už byly zvyklý, měli napeklý koláče, byly rádi, že přijdeme. Co jsme uměli, to jsme koledovali. Každému něco dali, třeba ořech, koláčky. Takový pytle co jsem nakoledovali. Všechno bylo domácí. Žádný peníze nebo bonbony jako dneska.“

- **Jak probíhali Vánoce po příchodu sem? Byly stejné jako v Rumunsku?**

„Když děti začaly chodit do školy, slavili jsme český (pozn. katolický) vánoce, ale i ty pravoslavný. Ani tady na štědrý večer žádný maso. Řízky jsme dělali kvůli dětem. Ale večer, aby to bylo na Štědrý den, na svátek se nedělalo, nic. Svátek byl, aby se slavilo.“

- **A jak jste slavili Velikonoce?**

„Tady stejně jako tam, v Rumunsku. To je stejný. Velikonoce se dodržují pořád pravoslavný. Na velikonoce se nesmělo nic jíst, až když se posvětilo jídlo v kostele. Každý měl košík, tam byl domácí chleba – páska, každý tam měl, co chtěl (pozn. klobásy, uzený...) No a šlo se do kostela, tam byla mše. Po mši ten farář nebo pop posvětil to jídlo. Pak se šlo domů. Jako teď chodíme. Taký vařený vajíčko tam bylo. No a pak se doma udělala hostina, všichni dohromady a jedlo se to svčený. Na pomlázku jsme nechodili. U nás byly polevy, děti se polévaly třetí den na Velikonoce, to bylo pro zdraví. Velikonoce byly 3 dny. Kříž má 3 ramena. A taky se drží půst před velikonocemi. Půst do neděle rána, 7 neděl byl. V pátek se nejedlo vůbec. To se úplně postilo, nic, jenom vody se napilo, kdo chtěl. Černý týden, tmavý. Jako tady se začíná od středy. Ve středu se šlo na hřbitov, kdo tam měl příbuzný třeba. S motykou se chodilo a okopávali se hroby. Ve čtvrtek ráno byla mše, ještě se zvonilo a už v kostele to upravovali. Byla malá mše, tmavý ubrusy pryč,

většinou červený nebo barevný, a dali bílý, všechno bílý. Večer od 6 hodin zvonili naposled zvonama. A kladívkama mlátili o prkna, jako řehtačky. Zvonilo se všema zvonama. Až dvanáctkrát. V pátek se už nezvonilo, v pátek už byl půst. Taky byla mše. Ještě před velikonocemi tři týdny všichni museli ke zpovědi, i děti od 7 let, to musel každý, to už ve škole učili. Farář měl přehled, kdo chodí na náboženství, kdo chodil ke zpovědi. A trestal, třeba 3x Otčenáš. To byl trest. Pak kde jsem končil. (pozn. Pátek). Jo pátek, tam byla taky mše, krátká v kostele. Zase tam dělali pořádek (pozn. v kostele). Ve 4 hodiny byl pohřeb, jak se říká Ježíše. Na stole byla plachta a na tom obraz Ježíše. Farář si to dal na záda, uvázal, a 3x okolo kostela obcházel s tím. Jako to udělal tak odnesli to na oltář a to muselo tam bejt až do Nebevstoupení to je šestá neděl. Pak teprve uklidili odtamtud. Pak už jenom ta sobota, furt něco dělal farář v kostele. Doma se peklo, vařilo, připravovali to. V sobotu se zvonilo až o půlnoci. Hodně svíček bylo, všechny svíčky byly a s tím obcházeli. Jak je velký kostel tak kolem dokola a uprostřed nechali cestu volnou. V jedné ruce kříž a kadidlo. Nejprv chodil s kadidlem a světil a naposled jenom vodu vzal a světil všechno. No další zvyk byl, že někdo zůstal doma, a do 4 rohů zaklepal (do 4 rohů pásy). To znamenalo, že Pánbůh pásy světil.“

- **A vzpomeneš si na další svátky, který jste v Rumunsku slavili? Kromě Vánoc a Velikonoc?**

„Květná neděle, sv. Pascha – světlo vzkříšení Kristovo, Nanebevstoupení Páně, svatá Padesátnice, Zjevení Páně, sv. Petr a Pavel. No ono jich je hodně. Dám ti kalendář, pravoslavenej, tam to všechno je.“

3. Rozhovor – začlenění do společnosti

- **A když jste sem přišli z toho Rumunsku, scházeli jste se s těma ostatníma lidmi, co přišli s Vámi? Třeba při těch svátcích v kostele?**

„Se všema, jenže oni byly roztroušený. Nebyly jsme všichni pohromadě. Rodiny nebyly dohromady. Dostali jsme umístěnku do volných bytů a domů. Někdo byl v Kraslicích, v Sokolově, někdo za Plzní. Taky na Pavlově Studenci byl farář, tam se chodilo ještě do kostela. Taky tady byl sem tam nějaký Němec. No to byly skupiny jenom. Podle potřeby aby se to tady obsadilo, byly rozděleny. Na Pavlův Studenec přišli dřív, ale byly to Maďaři slovenský. Ty tady byli dřív. Taky dřív odešli, zpátky na Slovensko. Nás pak rozdělili Lesná, Milíře, Obora, to jsme si museli vybrat. Baráky byly prázdný.“

- **A s Čechy jste se bavili? Jestli tady teda nějaký byly.**

„Sem žádní Češi nepřišli, sem na Oboru ne. Tady nebyli. To až když si někdo někoho vzal. Třeba Jirka (pozn. Můj děda), když si vzal tvoji babičku. Ale tady bylo několik lidí (pozn. na Oboře). Hájenka byla obsazená, koňáři tu byli, ty tahali dříví, jako tvůj děda, taky to dělal, s koňma jezdil (pozn. prapraděda). Tady Češi nebyli, ani v kostele tam jsme chodili jenom my. Tady byly spíš katolíci, Maďaři jak jsem říkal. Kostel pak zrušili, z věže si udělali rozhlednu.“

11.2 Příloha č. 2. Přepis rozhovoru – Marie V.

- **Slavili jste pravoslavný svátky po příchodu od Česka?**

„Pravoslavný jsme slavili. Když jsme byly jako děti, tak jenom pravoslavný.“

- **A kdy jste začali slavit ty křesťanský svátky?**

„Kdy? Já ti řeknu kdy. Já osobně jsme začala slavit od 16 let, co jsem byla u tety v Pelhřimově. Jinak naši drželi jenom pravoslavný. Ale u tety tam jsme slavili až tyhle křesťanský.“

- **A jak jste slavili ty vaše pravoslavné Vánoce?**

„Ty naše? Normálně Štědrý večer byl, měli jsme bramborový salát, řízek. Žádná ryba to neexistovala. No měli jsme stromeček, u stromečku jsme koledovali, co jsme uměli. Takže byly stejný jako křesťanský. Jenom se neslavili toho 24. Prosince, ale až 6. Ledna. Já jsem, ale půst nedržela, jenom naše rodiče, ty půst drželi. Děti ho nedrželi. Na Vánoce to jsme neměli, abychom měli nějaký dárky. Měli jsme stromeček s ohrádkou a tam jsme měli pomeranče, buráky. Ono nic nebylo.“

- **A Velikonoce?**

„To jsme taky slavili ty pravoslavný. To jsme chodili do kostela, ale taky jsem půst nedržela. Ale můj táta vydržel půst 40 dní. Kluci nechodili koledovat, jako chodí při křesťanských. To je pořád stejný, jako se to slaví dneska, tak se to slavilo předtím. Na Velikonoce mě mamka vždycky hezky oblíkala, já měla modrou skládanou sukýnku, ségra měla růžovou, nový střevíčky jsme měli. To nás mamka vždycky vystrojila.“

- **A jak to bylo ve škole, když třeba ty ostatní děti slavili ty křesťanský svátky?**

„My když jsme byli ve škole, tam jsme byli všichni pravoslavní. Protože jsme chodili do školy do Lučiny a tam byli většinou tyhle děti, ty pravoslavný. Málo bylo českých dětí.“

- **A jak to bylo ve škole, když některý děti měli křesťanský Vánoce a některý ty pravoslavný?**

„No byly prázdniny na ty křesťanský. A na ty pravoslavný to nám dali jenom volno. To víš, to si rodiče vydupali (smích). Vánoce začali 6. Ledna a ty tři dny jsme byly doma no.“

- **A doma jste mluvili česky?**

„Doma jsme mluvili ukrajinsky.“

- **A ve škole?**

„Ve škole jsme mluvili česky, potom jsme chodili do školy i s českými dětmi.“

- **Takže vy jste se scházeli jenom s těmi dětmi, co s vámi přišli?**

„Jo ve škole v Lučině jo. Až když jsem přišla do Tachova, tam byli už normálně český děti. To se všechno promíchalo. I když tam byly děti, jako jsem já, tak já nemluvila ukrajinsky, ale česky.“

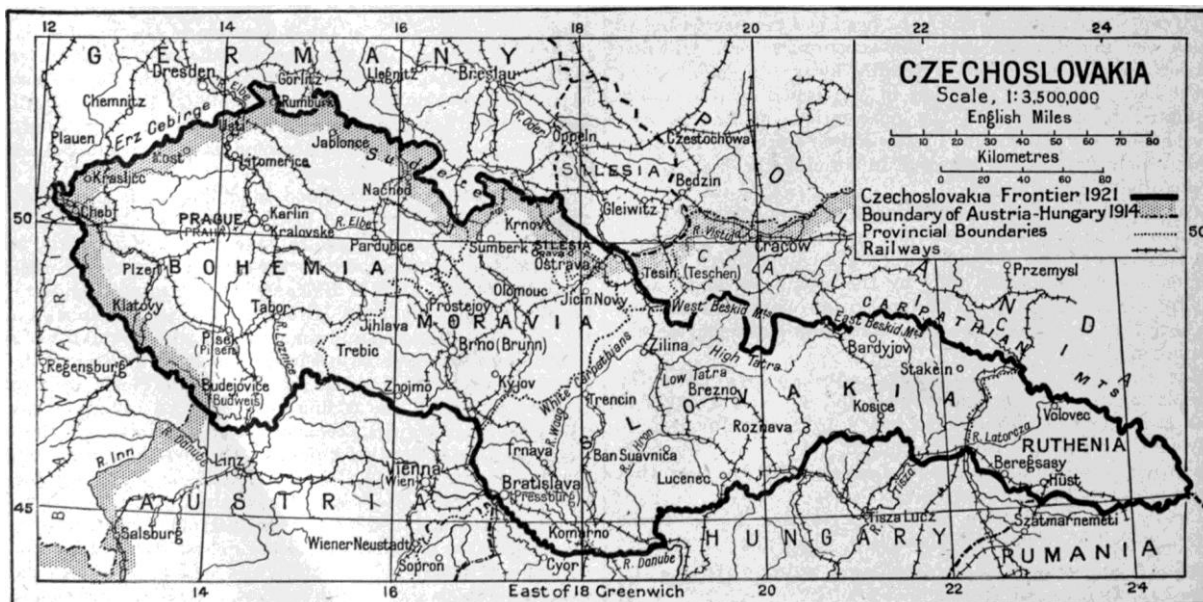
- **A tvý rodiče mluvili Česky?**

„Jo kvůli práci museli. A když mluvili mezi sebou, tak mluvili ukrajinsky.“

11.3 Příloha č. 3: Mapy a grafy

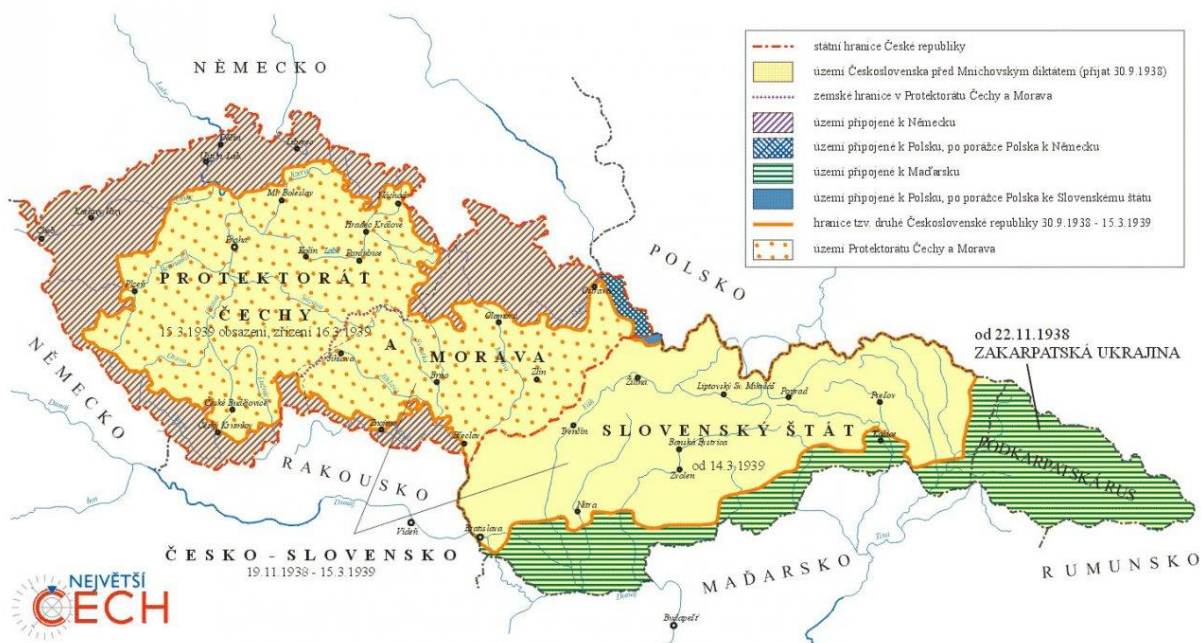
Obr. 1.: Mapa Československé republiky s Podkarpatskou Rusí před druhou světovou válkou. Dostupné z:

https://en.wikisource.org/wiki/1922_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Czechoslovakia

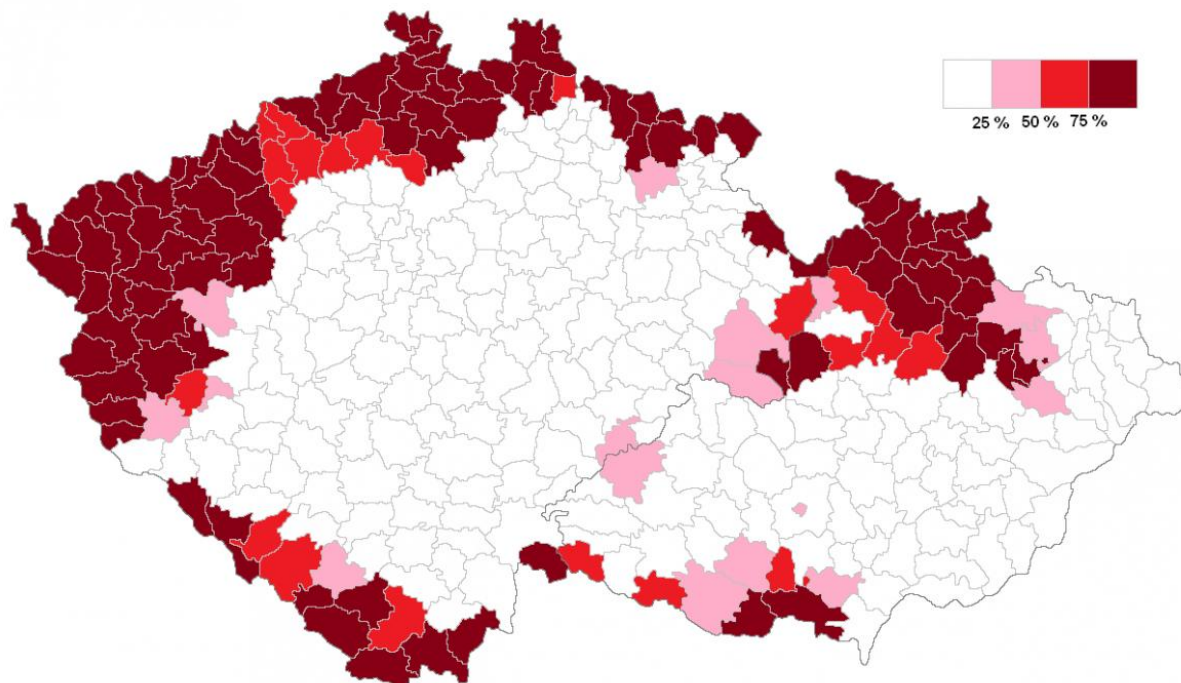

Obr. 2.: Mapa Československa během druhé světové války. Dostupné z:

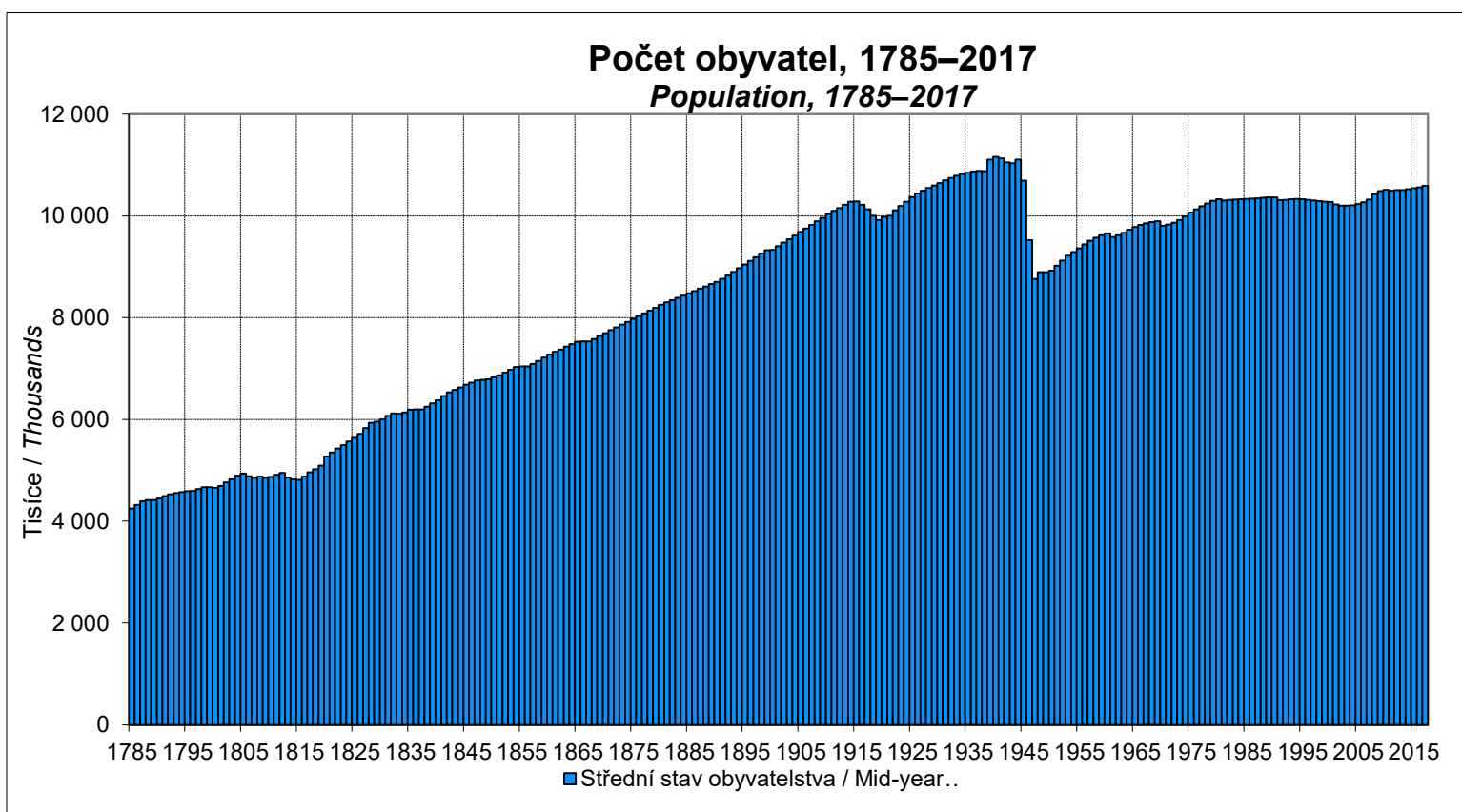
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1166142508-nejvetsi-cech/11437-historie-po-obdobich/>

Obr. 3.: Mapa Československa - osídlení německým obyvatelstvem.
Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2603174-nemci-v-ceskoslovensku-museli-snest-postaveni-mensiny-jinde-se-ale-meli-mnohem-hur>

Graf 1.: Počet obyvatel v Československu a České republice od roku 1785 do roku 2017 – v tomto grafu vidíme úbytek obyvatelstva po roce 1945 a následný nárůst díky novému dosídlení. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu

11.4 Příloha č. 4: Doklad Juraje K. o získání československého občanství.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Odbor pro vnitřní věci rady okresního národního výboru
v Tachově, kraj Plzeňský

Zn.: Vnitř 64/Ko 1956

.....
Juras
roz. K o p o l o v i š

narozen (den, měsíc, rok, místo a okres) 6. února 1925
v obci Tarna Mare, kraj Satu Mare, Rumunsko
bytem v obci Obora okres Tachov.

jest občanem Československé republiky.

Cecilie Kopolovičová roz. Rosochová
Totož platí o jeho manželce roz.
narozené (den, měsíc, rok, místo a okres) 27. října 1929
v obci Tarna Mare, kraj Satu Mare, Rumunsko
a o nezletilých dětech (jména a data narození) Jiří Kopolovič
nar. 20. června 1951 v obci Obora, okr. Tachov a
Růžena Kopolovičová, nar. 14. října 1953 v Tachově

Toto osvědčení platí 10 let ode dne jeho vystavení.

V Tachově dne 20. srpna 1956

Datum narození manželky
na 27. října 1929 úředně
opravil: *Šice*

Podpis a úřední razítko:
Za vedoucího odboru
Bíca: *Šice*

F 64 SEVT, n. p.
Kn 01 — 4943-64

Patisk se třesí.